

**KIRJALLISUUSKATSAUS LAPSEN DIGITAALISISTA
OSALLISUUDEN MAHDOLLISUUKSISTA
SOSIAALITYÖSSÄ**

Marika Lintala
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto

Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Avoin yliopisto
Tekijä Marika Lintala	
Kirjallisuuskatsaus lapsen digitaalisista osallisuuden mahdollisuuksista sosiaalityössä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaattitutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 30 + liitteet 4 sivua
<p>Tiivistelmä</p> <p>Osallisuus on teema, joka on ollut paljon esillä 2000-luvulla, niin sosiaalityössä kuin sen ulkopuolellakin. Digitalisaatio puolestaan muokkaa koko maailmaa, myös sosiaalityötä. Tämän aikakauden lapset ovat Z ja Alfa -sukupolvia, joiden elämään digitaalisuus on kuulunut heidän syntymästään lähtien. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten digitalisaatio nähdään osallisuustutkimuksissa ja tarjoaako digitalisaatio uusia mahdollisuuksia lapsen osallisuuden lisäämiseen sosiaalityössä.</p> <p>Tutkimusongelmana on, että voidaanko lapsen osallisuutta lisätä digitaalisten sovellusten avulla sosiaalityön kontekstissa? Tutkimus on toteutettu integroivana kirjallisuuskatsauksena. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu lapsesta asiakkaana ja osallisena, osallisuudesta ja sen eri teorioista, digitaalisuuden kehityshistoriasta ja sen vaikutuksista yhteiskuntaan sekä sosiaalityöstä professiona. Aineisto koostuu kuudesta kotimaisesta ja ulkomaisesta tieteellisestä artikkelista ja analysoinnissa käytettiin laadullista aineistolähtöistä sisällönanalyysia.</p> <p>Sosiaalityön digitalisaatioon liittyviä lapsen osallisuustutkimuksia on vielä kovin niukasti. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella lasten osallisuus näyttää lisääntyvän digitaalisten sovellusten avulla. Tutkimustuloksissa käsitellään sitä, että millaisia seikkoja digitalisaatioon liittyvissä osallisuustutkimuksissa on havaittu lasta, sosiaalialan ammattilaista ja instituutiota koskien. Lisäksi käsitellään tutkimuksista esiin nousseita digitaalisen osallisuuden heikkouksia, uhkia, vahvuuksia ja mahdollisuuksia.</p> <p>Osallisuus on hyvin monitahoinen ja monitulkintainen termi, josta löytyy useita erilaisia teorioita. Kuitenkaan mitään näistä ei voida suoraan käyttää käytännön työssä vaan aina tulee ottaa huomioon lapsi yksilönä ja muut osallisuuteen vaikuttavat tekijät. Osallisuuden pohtimiseen ja sen nostamiseen omassa työssä löytyy kuitenkin useita eri menetelmiä, joiden omaksumisesta on hyötyä kaikille sosiaalityötä tekeville henkilöille.</p>	
Asiasanat digitalisaatio, lapsi, osallisuus, sosiaalityö.	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius	
Muita tietoja Ohjaaja YTT Jiri Nieminen	

KUVIOT

KUVIO 1	Lasten osallistumisen muodot Tresederin (1997) mallin mukaisesti.....	5
KUVIO 2	Osallisuuden edistämiseen kehitetty kysymyspatteristoa Shierä (2001) mukailleen.....	6
KUVIO 3	Tutkimusaineiston mukaiset lapsen osallisuuden osa-alueet.....	22

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	14
TAULUKKO 2	Osallistavia menetelmiä.....	37
TAULUKKO 3	Aineiston erittely.....	39
TAULUKKO 4	Tutkimustulokset.....	40

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OSALLISUUS PÄÄMÄÄRÄNÄ, DIGITALISAATIO KEINONA	3
	2.1 Osallisuus käsitteenä ja ilmiönä	3
	2.2 Osallisuuden eri teorat	4
	2.3 Kohti lasten osallisuutta	4
	2.1 Digitaalisuus: historiasta tähän päivään	9
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	11
	3.1 Tutkimusprosessi	11
	3.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite, tutkimusongelma ja -metodi	12
	3.3 Aineiston valinta ja rajauskriteerit	13
	3.4 Aineisto ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi	14
	3.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	16
4	TUTKIMUSTULOKSET	17
	4.1 Yleiskatsaus tuloksiin	17
	4.2 Digitaalisten menetelmien kuvaaminen	20
	4.3 Lapsi aineiston kuvaamana	21
	4.4 Osallisuuden kuvaus	21
	4.5 Miten digitalisaatio näkyy lasta suojelevassa sosiaalityössä?	23
	4.6 Digitaalisen osallisuuden SWOT-analyysi	24
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27
6	POHDINTA	29
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Elämme digitaalisen murrosvaiheen aikaa, jonka vaikutukset näkyvät kaikkialla maailmassa. Euroopassa Digitaalinen vuosikymmen 2030 -politiikkaohjelman kautta digitalisaatiota pyritään lisäämään keskeisimpien julkisten palvelujen osalta 100%:iin (Euroopan komissio, 2024.) Suomessa nykyinen hallitus näkee menestyksen tulevan teknologisesta edelläkävijyydestä ja haluaa maamme hyödyntävän digitalisaatiota täysimääräisesti (Valtioneuvosto, 2023). Julkinen sosiaalipalvelusektori on tänä päivänä tämän digitaalisen murrosvaiheen keskellä. Ajankohtaisimpana uudistuksena sosiaalipalvelujen digitalisaatio ja Kanta-palveluihin siirtyminen, johon on annettu määräaika 1.9.2024 saakka (Kanta, 2024).

Sosiaalityö on vaativaa asiantuntijuutta edellyttävää työtä, jossa sosiaalihuollon keskeisimpinä tehtävinä nähdään yhteisön, perheen ja yksilön toimintakyvyn sekä sosiaalisen hyvinvoinnin, turvallisuuden ja osallisuuden edistäminen sekä ylläpitäminen (SHL 1301/2014, 3§). Lain soveltamisoppaassa (2017) osallisuus määritellään yhteenkuulumisen ja osallisuuden tunteena sekä mahdollisuutena toimia ja vaikuttaa omassa asiassaan, yhteisössään ja yhteiskunnassa (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2017). Laadukkaiden hyvinvointipalvelujen tuottaminen vaatii asiakkaan ottamista osaksi palvelujärjestelmän suunnittelua (Pohjola, Kairala, Niskala & Lyly, 2017).

Vuodesta 1989 lähtien, jolloin lapsen oikeuksia koskeva YK:n yleissopimus (LOS) säädettiin, on lasten osallisuustutkimus lisääntynyt eri konteksteissa (Kiili, 2011). Lasten osallisuutta ovat tutkineet mm. Hurtig 2003; Forsberg, Ritala-Koskinen & Törrönen 2006; Oranen 2008; Rantala & Uotinen 2014, Vuorenmaa 2016 ja Stenvall 2017. Tutkimuksissa osallisuus nähdään hyvin monitahoisena käsitteenä (mm. Lilja, Pukila & Helander, 2021). Sosiaalityön näkökulmasta lapsen osallisuus korostuu erityisesti sosiaalihuoltolain, lastensuojelulain tai vammaispalvelulain mukaisissa toiminnoissa. Lapsen osallisuus ja mielipide on tärkeää myös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sovittaessa.

Huolimatta siitä, että lasten osallisuudesta puhutaan ja kirjoitetaan paljon, ei käytännön työssä osallisuus edelleenkään toteudu tasolla, jolla sen voisi katsoa olevan riittävää (Karlsson & Karimäki, 2012). Tehtyjen tutkimusten mukaan työntekijöiltä

puuttuu lasta osallistavaa menetelmäosaamista (Tulensalo, 2015). Tähän on panostettu viime vuosina kehittämällä erilaisia osallisuutta lisääviä menetelmiä (Pösö & Hyvärinen, 2019). Myös digitalisaatio ulottuu näihin osallisuuden menetelmiin.

Nykysukupolven lapset ovat syntymästään lähtien erilaisten teknologioiden ympäröimänä (Tienari & Piekkari, 2011; Eldridge, 2024). Lasten digilukutaitoihin panostetaan jo päiväkodissa ja teknologian käyttöä harjoitellaan viimeistään koulussa. Vuonna 2022 tehty kysely ennustaakin mm. pelillisyyden lisääntymistä tulevaisuudessa, myös meillä Suomessa (Ebrand Group, 2022). Lapset kokevat sovellusten kautta tapahtuvan kanssakäymisen mm. lisäävän heidän sosiaalisuuttaan muiden kanssa (Ebrand Group, 2016). Digiteknologia voi tarjota näin ollen myös sosiaalityölle uusia mahdollisuuksia kohdata lapset matalalla kynnyksellä, heille tutussa ympäristössä (Lastensuojelun keskusliitto, 2018).

Digitalisaatioon ja lasten osallisuuteen liittyy kuitenkin haasteita. Yksi niistä on se, että työntekijät ovat katsoneet lasten olevan osallisempia kuin he todellisuudessa ovatkaan (Seim & Slettebø, 2017). Toinen liittyy teknologian edelleen vähäiseen hyödyntämiseen sosiaalityössä (Kairala, 2017). Kolmas siihen yleiseen ajatteluun, että lapset ovat osallisia vaikka todellisuudessa he ovat aikuisten ohjaamina mukana, mutta eivät ole saaneet päättää osallistumisestaan tai siitä miten se käytännössä toteutetaan. Esimerkkejä näistä aikuisten päättämistä, luomista ja ylläpitämistä asioista on lukuisia (Marjanen, Marttila & Varsa, 2013.) Nämä haasteet ovat ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että pyrimme sosiaalityössä jatkuvasti lapsen osallisuuden lisäämiseen (Pösö & Hyvärinen, 2019).

Tämän tutkimuksen kautta halutaan selvittää, että *voidaanko osallisuutta lisätä digitaalisten sovellusten avulla sosiaalityön kontekstissa*. Sosiaalityö käsittää lasta suojelevan työn. Aineistojen haussa on käytetty kolmea eri tietokantaa ja hakutermit koostuivat sanoista: digitalisaatio, lapsi, osallisuus ja sosiaalityö. Integroivan kirjallisuuskatsauksen aineisto koostuu yhteensä kuudesta tieteellisestä artikkelista.

Tarkastelen tutkimustuloksia viiden eri osa-alueen kautta. Näitä ovat lapsi, tuote, osallisuus, ammattilaiset sekä instituutio. Lisäksi käsittelen digitaalisuuden osallisuuteen tuomat eri näkökulmat. Aineisto analysoitiin käyttämällä teoriaohjautuvaa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Johdannon jälkeisessä osiossa käsitellään tutkimuksen teoreettista viitekehystä, joka muodostuu pitkälti osallisuuden ja digitalisaation käsitteistä. Kolmannessa osiossa käydään lävitse tutkimuksen tekemiseen liittyvät olennaisimmat vaiheet ennen tutkimustulosten läpikäyntiä. Neljännessä luvussa ovat tutkimustulokset, jonka jälkeen tulevat johtopäätökset ja pohdinta.

2 OSALLISUUS PÄÄMÄÄRÄNÄ, DIGITALISAATIO KEINONA

2.1 Osallisuus käsitteenä ja ilmiönä

Niskasen ja Karin (2021) mukaan osallisuus jaetaan yhteiskunnan toiminnoissa mukana olevaan osallisuuteen, mielekkään toiminnan kautta syntyvään osallisuuteen ja yhteisöön kuulumisen kautta syntyvään osallisuuteen. Yhteiskunnan toiminnoissa mukana oleva osallisuus muodostuu oikeudesta saada tietoa itseään koskevista suunnitelmista, päätöksistä ja niiden perusteluista sekä vaikutusmahdollisuudesta edellä mainittujen sisältöön (Pösö & Hyvärinen, 2019).

Osallisuuden tunne on subjektiivinen kokemus, jota on mahdotonta arvioida ulkoa päin. Lapsen osallisuus on parhaimmillaan luontevaa, vuorovaikutteista ja jatkuvaa kohtaamista lapsen ja hänen asioistansa vastaavan sosiaalityöntekijän välillä (Pösö & Hyvärinen, 2019). Lapsen osalta vastuu osallisuudesta on huoltajalla, joskin lastensuojelun sijaishuollossa se osittain siirtyy myös sosiaalityöntekijälle.

Lasten osallisuus on ollut poliittisissa puheissa 1960-luvulta lähtien, mutta lähes 30 vuotta myöhemmin alkoi muutos kohti lapsikeskeisempää ja lapsen oikeudet tunnustavaa maailmaa, kun YK julkaisi vuonna 1989 lasten oikeuksien sopimuksen (Unisef, 2024). Sen 12. artikla on määritelty seuraavasti:

"Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Ja tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toiminnoissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti". (Unisef, 2024.)

Osallisuus on vahvasti sidoksissa myös lastensuojelulain 4. pykälän määrittämään lapsen etuun, joka ei voi toteutua ilman lapsen osallisuutta (HE 252/2006). Lapsen etu on lastensuojelussa ensisijainen periaate (LSL 4§), jonka turvaaminen on lapsen vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla (Pösö & Hyvärinen, 2019).

2.2 Osallisuuden eri teorit

Osallisuudesta löytyy useita teorioita, joista osa pohjautuu osallisuuden tunnetuimpaan Sherry Arnsteinin vuonna 1969 *Journal of The American Planning Association* -lehdessä julkaistuun *Ladder of Citizen Participation* -malliin (Arnstein, 1969). Tällaisia ovat muun muassa Elizabeth Rochanin *Ladder of Empowerment* ja Roger Hartin *Ladder of Children's Participation*.

Hartin malli pohjaa lasten osallisuuden näkökulmaan 8-portaisen tikasmallin avulla, joka kuvaa päätöksenteon eri tasoja ja niihin liittyvää lapsen toimijuutta ja valtaa (Hart, 1992). Hartin malli on tullut tunnetuksi, koska sitä on helppo ymmärtää ja soveltaa. Mallia käytetäänkin edelleen säännöllisesti lasten ja nuorten osallistumishankkeiden suunnittelussa ja arvioinnissa. (Corney, Cooper, Shier, & Williamson, 2022.) Mallia on kuitenkin kritisoitu siitä, ettei se huomioi lasten tai aikuisten yksilöllisyyttä vaan jättää huomiotta ryhmien sisäiset valtaerot (Cooper, 2009).

Muutamaa vuotta myöhemmin Phil Treseder kehitti Hartin mallin pohjalta eihierarkisen osallisuusmallin, jonka hän esitteli kirjassaan *Empowering Children and Young People: Promoting Participation in Decision-Making* (1997). Tresederin mallissa oli huomioitu Hartin mallin saama kritiikki osallisuuden hierarkkisesta etenemisestä alhaalta ylöspäin. Hierarkian lisäksi Treseder (1997) katsoi, että alempi taso ei välttämättä tarkoita sitä, että osallisuutta ei tällöin olisi. Itse asiassa hän näki alemman tason yhtä hyvänä kuin sen yläpuolellakin olevan tason: osallisuus voi olla subjektiivisena kokemuksena hyvää, vaikka lapsi tarvitsisikin siihen aikuisen ohjausta ja neuvoja. Lapsen tulisikin saada valita itse oman osallisuutensa määrä. (Treseder, 1997.)

2.3 Kohti lasten osallisuutta

Lasten kohdalla on viisi ehtoa, joiden tulee täyttyä, jotta aito osallisuus voidaan saavuttaa: a) lapsilla on oltava pääsy valtaan, b) lapsilla on oltava pääsy asiaankuuluvaan tietoon, c) lapsilla on oltava todellisia valintoja eri vaihtoehtojen välillä, d) lapsi saa luotettavalta ja riippumattomalta henkilöltä tukea sekä e) lapsella on oltava päätöksiin muutoksenhaku- tai valituskeino (Treseder, 1997).

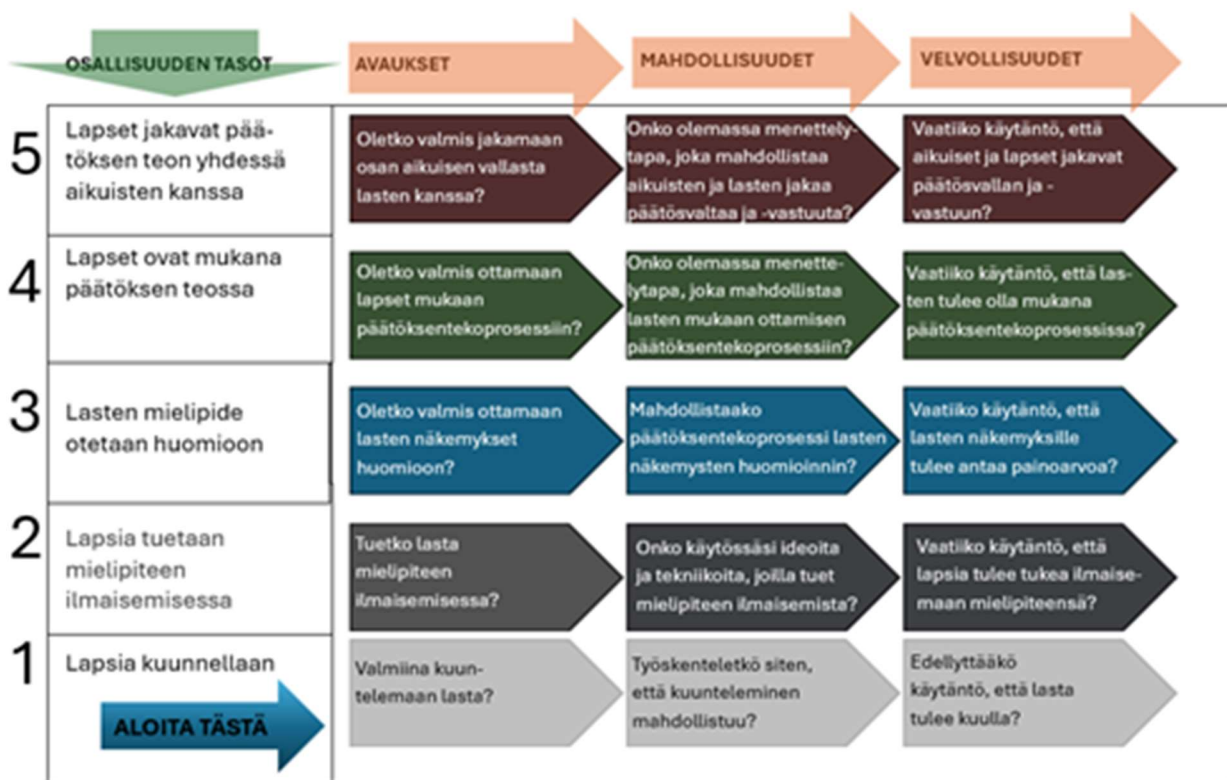

Kuvio 1: Lasten osallistumisen muodot Tresederin (1997) mallia mukailleen.

Harry Shierin *Pathways to Participation* -malli pohjautuu sekä Arnsteinin että Hartin malleihin, tarjoten suunnittelu- ja arviointityökalun lasten parissa työskenteleville aikuisille (Shier, 2001). Sen tarkoituksena on auttaa eri organisaatioissa työskenteleviä aikuisia tunnistamaan ja lisäämään lasten osallisuutta uudenlaisen toimintakulttuurin kautta. Mallin tarkoituksena on kiinnittää huomio aikuisten toimintaan ja luoda heille lasta osallistavia toimintatavoitteita. Shierin (2001) mukaan, hänen mallinsa ei ole tarkoitus korvata Hartin mallia, vaan antaa sen rinnalle uuden työkalun osallisuuden lisäämiseksi (Shier, 2001).

Shierin malli on kehitetty työntekijän apuvälineeksi, jonka avulla voidaan tarkistaa, että onko työssä olemassa osallistumisen esteitä, joita varten tulee tehdä toimenpiteitä esteiden poistamiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi lasten kanssa (Shier, 2001). Osallisuus rakentuu kuitenkin vuorovaikutteisudessa, joten pelkkä työntekijän toiminta ei takaa edistymistä asiassa. Lisäksi osallisuuteen kuuluu myös monia muita tekijöitä, joita ei tässä mallissa oteta huomioon. Shier muistuttaa myös, että luomansa yksinkertaisen kysymys patteriston (ks. kuvio 2) kautta henkilö voi kartoittaa omaa asemointiaan, joka voi olla erilainen jokaisen asiakaslapsen kohdalla ja erilainen eri työntekijöiden välillä (Shier, 2001).

Shierin luomassa kysymys patteristossa on viisi osallisuuden tasoa ja lisäksi kullakin tasolla on kolme sitoutumisen vaihetta: avaus, mahdollisuus ja velvollisuus. Malli tarjoaa alla olevan 15 kysymyksen sarjan työkaluksi osallistumisen suunnitteluun. (Shier, 2001.)

Kuvio 2. Osallisuuden edistämiseen kehitetty kysymyspatteristo Shierii (2001) mukaillen.

Shierin mukaan jokaisella tasolla avaus voi tapahtua heti, kun työntekijä on valmis toimimaan kyseisellä tasolla. Kyseessä on avaus, joka ei välttämättä mahdollista vielä tason toteuttamista. Toinen vaihe, mahdollisuus, saavutetaan, kun käytäntö toimii vaaditulla tasolla. Näitä vaatimuksia voivat olla: resurssit, taidot ja tiedot, uusien menettelytapojen tai uusien lähestymistapojen kehittäminen vakiintuneisiin tehtäviin. Lopuksi tästä on mahdollista tulla organisaation toimintapolitiikka tai toimintaohje, velvoite tai velvollisuus. Lasten osallistuminen rakentuu näin ollen sisälle organisaation työskentelykulttuuriin. (Shier, 2001.) Seuraavassa käydään lävitse tarkemmin mitä Shier (2001) tarkoittaa näillä eri tasoilla.

1. Lapsia kuunnellaan

Shierin mukaan osallisuus lähtee lapsen kuuntelemisesta, joka on sosiaalityössä työntekijän keskeisin tehtävä lapsen kanssa työskentelyssä. Lapsi kertoo vain siinä määrin, mitä hän kokee tarpeelliseksi. Lapsella on myös oikeus olla antamatta omaa näkemystään. (Shier, 2001.) Kuunteleminen ja kuuleminen ovat keskeisiä elementtejä mentäessä kohti osallisuutta.

Kuuntelemista edeltää läsnäolon vaade ja läsnäoloharjoituksena voi käyttää esimerkiksi S.T.O.P. -menetelmää (Taulukko 2). Kuunteleminen kärsii kiireestä ja tyhjää aikaa ei ole syytä täyttää työntekijän puheella. Työntekijä saattaa syyllistyä kiireisen ilmapiirin luomiseen, jonka he ovat tunnistaneeet myös itsereflektiossaan (Hyvärinen

& Pösö, 2021). Työntekijän olisi hyvä havaita, mikäli lapsen on vaikea puhua jostakin asiasta tai näyttää tunteitaan. (Kauppila 2011.) Tässä kohtaa voi olla hyvä lähteä liikkeelle jonkin osallistavan menetelmän kautta etenkin, jos aikuinen ja lapsi ovat ennalta toisilleen vieraita.

Sosiaalityössä lapsen tapaaminen ja lapsen mielipiteen kysyminen nähdään tärkeänä osana työtä. Kuitenkaan kyseessä ei saisi olla pelkkä lapsen näkeminen ja mielipiteen kysyminen vaan lapsi olisi hyvä ottaa mukaan koko asiakkuuden prosessiin, sen joka vaiheeseen, osaksi oman elämänsä päätöksentekoa.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsi yksin päättäisi esimerkiksi hänelle tai perheelle tarjottavista tukitoimista (Alasuutari & Karila, 2014). Lisäksi sosiaalityöntekijän tiedustellessa jotakin yksittäistä asiaa lapselta on vaarana, että aikuinen saattaa tahtomattaan johdatella lasta tai että lapsi vastaa, kuten katsoo aikuisen toivovan hänen vastaavan (Venninen, Leinonen & Ojala, 2010). Lapsen mielipiteen saamiseen ja osallisuuden lisäämiseen tulisi kuitenkin panostaa ja se on mahdollista erilaisten menetelmien kautta (Alasuutari & Karila, 2014).

Lapsinäkökulma ja lasten näkökulma voidaan äkkiseltään sekoittaa keskenään. Lapsinäkökulmalla tarkoitetaan sitä, kun aikuinen pyrkii ikään kuin ulkoa päin kertomaan lapsen näkökulman. Se ei ole kuitenkaan sama kuin lapsen oma näkökulma ja kokemus asioista. Aikuinen ei voi pystyä näkemään mitä lapsi tuntee tai ajattelee, mitä hän on kokenut tai mitä hän kaippaa. Lapsen näkökulma tuottaa tietoa lapselta itseltään ja hänen maailmastaan käsin. (Sommer, Samuelsson & Hundeide, 2013.) Joiltakin osin lapsen näkökulma tulee tosin aina sisältämään aikuisen tulkintaa. Tulkintaa voi minimoida lapsen osallisuuden ja osallistumisen kautta.

2. Lapsia tuetaan mielipiteen ilmaisemisessa

Tällä tasolla aikuisten on aktiivisesti ja tarkoituksellisesti autettava lapsia voittamaan ilmaisun esteenä olevat ongelmat, kuten ujouden ja pelon tunteet. Tällä tasolla aikuisten on huomioitava myös olosuhteiden merkitys ilmaisun edistämiseksi. Näitä ovat mm. turvallinen, avoin, luottamuksellinen ja ennakkoluuloton ilmapiiri ja fyysinen tila. (Shier, 2001.) Fyysisen tilan olisi hyvä olla rauhallinen ja viihtyisä (Hyvärinen & Pösö, 2021).

Lapsi tulee huomioida myös yksilönä. Lisäksi esimerkiksi neuropsykiatrisista oireista kärsivä lapsi saattaa pitää siitä, että hänellä on joku esine, jota voi keskustelun aikana puristella käsissään. Ennakkoluuloton asenne tulee hyvin systeemisen mallin (Taulukko 2) ei-tietämisen tilan kautta, joka tuo myös avoimuutta lapsen kohtaamiseen. Luottamuksellisuutta saattaa lisätä henkilön sanaton viestintä sekä se, että aikuinen kertoo itsestään hieman lapselle. On tärkeää olla tilanteessa huomaavainen ja lapsen luottamuksen arvoinen (Kauppila, 2011).

3. Lasten mielipide otetaan huomioon

Tämä taso edellyttää, että lasten mielipiteet ja ajatukset otetaan huomioon. Shier huomauttaa kuitenkin, että "lasten näkemysten huomioon ottaminen päätöksenteossa ei tarkoita sitä, että päätökset olisi tehtävä lasten toiveiden mukaisesti tai että aikuiset ovat velvollisia toteuttamaan kaiken, mitä lapset pyytävät". (Shier, 2001.)

Onkin tärkeää miettiä, että onko lapsi oikeasti osallinen, onko sen eteen tehty kaikki mahdollinen ja mitä voitaisiin vielä tehdä? Mitä lapsi itse toivoo ja ymmärtääkö hän, että hänen mielipiteellään ja sanomisellaan on oikeasti merkitystä? Toinen olenainen seikka on se, että lasten näkemykset tulisi ottaa huomioon myös muissa asioissa kuin pelkästään päätösten tekemisen yhteydessä. Lapsilla voi olla mielipiteitä, joiden toteutuminen on heille merkityksellistä, esimerkiksi liittyen aikuisten tapaamiseen.

4. Lapset ovat mukana päätöksen teossa

Tällä tasolla lapset nähdään tasavertaisina kumppaneina aikuisten kanssa. Shierin (2001) näkemyksen mukaan lasten osallistumisella päätöksentekoon voi olla monia etuja, kuten "palvelujen laadun parantuminen, lasten yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen, itsetunnon koheneminen, empatiakyvyn löytäminen tai lisääntyminen ja vastuun ottamisen taidon lisääntyminen. Lisäksi lasten osallisuus luo perustan kansalaisuudelle ja demokraattiselle osallistumiselle". (Shier, 2001.)

Sosiaalityössä lapsilla tulisi olla mahdollisuus saada äänensä kuuluviin heitä itseään koskevissa asioissa. Näin ollen osallisuuden tulisi olla sosiaalityössä aina vähintään tasolla neljä. Myös Shier näkee, että lasten osallisuuden tulisi olla vähintään tasolla kolme ja matkalla kohti tasoa neljä. Näin myös toteutuisivat Lapsen oikeuksien sopimuksen vaatimus lasten oikeudesta osallisuuteen (Shier, 2001; Unisef, 2024.)

5. Lapset jakavat päätöksenteon yhdessä aikuisten kanssa

Shierin mukaan tämä taso edellyttää aikuisilta paitsi lasten osallistumista päätöksentekoon, myös vallan ja vastuun jakamista päätöksistä. Tasolla viisi aikuiset eivät voi ohittaa lapsia päätöksentekoprosessissa. (Shier, 2001.) Sosiaalityössä lasten osallisuus tunnustetaan tärkeäksi, mutta Suomessa aikuiset tekevät päätökset, lapsen etu ja mielipide huomioiden. Suomessa 12-vuotta täyttäneillä on puhevalta omassa asiassaan. Myös nuoremmilla lapsilla on mahdollisuus ilmaista mielipide omassa asiassaan eikä siihen ole ikärajaa. Lapselle tulee selvittää, että mistä asiasta on kyse ja miten hänen mielipiteensä vaikuttaa asiaan. Tämä on tehtävä niin, että lapsi pystyy ymmärtämään asian. Pienenpienkin lasten tuntemuksia voidaan selvittää esimerkiksi leikin tai osallistavien menetelmien avulla. (Lastensuojelu.info, 2024.)

Osallistavilla menetelmillä, tekniikoilla tai harjoituksilla, pyritään helpottamaan esimerkiksi lasten osallistumista keskusteluun tai suunnitelman tekemiseen (KSL,

2017). Ne toimivat myös kuuntelemisen apuna syvällisemmän ymmärryksen saamiseksi (Tampereen yliopisto, 2024). Niiden avulla voidaan helpottaa osallistumiskynnystä, selkeyttää tapaamisen tai tehtävän tarkoitusta, luoda osallisuudelle mahdollistava ilmapiiri, joka on avoin osallistujien näkemyksille. Osallistavien menetelmien avulla voidaan myös huomioida erilaiset osallistajat ja heidän tapansa toimia. Menetelmien avulla voidaan myös rikastuttaa yleisesti toimintaa ja edesauttaa tavoitteiden saavuttamista (KSL, 2017).

2.1 Digitaalisuus: historiasta tähän päivään

Digitalisuuden perustan katsotaan luodun Gottfried Leibnizin (1646–1716) kehittäessä binäärilukujärjestelmän. Järjestelmä oli pohjana Samuel Morsen morseaakkosille ja morsetukselle, josta tuli sähkösanomien lähettämisen standardi. (Brennen & Kreiss, 2016.) Digitalisaatio (digitalization) termiä on käytetty artikkeleissa jo 1950-luvulla, mutta laajan yleisön tietoisuuteen se tuli vuonna 1971. Tällöin North American Review -lehdessä julkaistiin kirjoitus, jossa Robert Wachal käsitteli digitalisaation vaikutuksia yhteiskuntaan (Wachal, 1971; Brennen & Kreiss, 2014). Tämän jälkeen digitalisaatio on näyttäytynyt runsaasti eri alojen kirjallisuudessa. Vaikka digitalisaation vaikutuksia tutkittiin jo 80-luvulla, se nousi varsinaisesti valokeilaan kymmenen vuotta myöhemmin sosiologi Jan van Dijkn julkaisemassa artikkelissa ”The Network Society”. (Brennen & Kreiss, 2014.)

Terminä digitalisaatio sisältää digitalisoinnin ja digitoinnin. Digitointi tarkoittaa esimerkiksi paperisen tulosteen skannaamista ja taltioimista verkkoon, joka tarkoittaa tiedon muuntamista analogisesta muodosta digitaaliseen muotoon. Digitalisointi puolestaan tarkoittaa prosessia, jossa tulosteen sisältämä teksti muunnetaan biteiksi, esimerkiksi sähköpostin lähetys. Digitalisoitua tietoa on helppo jatko käsitellä, koska sen sisältämät arvot ovat standardoidut ja tämä usein käsittää monia etuja organisaatiossa niin päättäjien kuin loppukäyttäjienkin kannalta. (Brennen & Kreiss, 2016.)

Käsite digitalisaatio tarkoittaa suuremmassa mittakaavassa koko infrastruktuurin muuttumisen digiavusteiseksi. Pienemmässä mittakaavassa se tarkoittaa esimerkiksi sitä, kun organisaatio muokkaa nykyisistä tuotteistaan tai palveluistaan joko osin tai kokonaan digitaalisia. (Parviainen, Tihinen, Kääriäinen & Teppola, 2017.) Tähän voi liittyä myös prosessin osien sähköistäminen, paperittomuuden lisääminen jne.

Vaikka digitalisoinnin lisääminen hyvinvointialueilla lisää alkuun kustannuksia, on taustalla ajatus tehokkuuden, joustavuuden ja taloudellisuuden lisäämisestä. Digitalisaation tuoma tehokkuus tulee siitä, että manuaalinen ja ns. tuplatyö vähenee digitaalisuuden avulla. Lisäksi digitaalisesta aineistosta on mahdollista nopeasti tuottaa raportteja ja muuta dataa. Digitaalisen ohjelmiston ja siinä olevan aineiston kautta

voidaan seurata reaaliaikaisesti erilaisia työprosesseja ja työn vaikuttavuutta. Digitalisoinnin kautta voidaan myös vastata nopeammin asiakkaiden tarpeisiin. (Kairala, 2018.) Digitalisaatio on suuri muutos, joka lävistää koko organisaation ja sen toimintaympäristön (Parviainen ym. 2017).

Tämän päivän ihminen näkee digitaalisuutta kaikkialla. Alle puolessa vuosikymmenessä on kuljettu pitkä matka tietokoneiden ja muiden laitteiden yleistymisestä yritysten ja julkisten tahojen käytöstä, yksityisten ihmisten käyttämiin moninaisiin ohjelmiin ja sovelluksiin. Vaikka digitalisaatiosta on paljon hyötyjä, mm. palveluiden nopeutuminen, ei tätä kehitystä nähdä pelkästään positiivisena asiana. (Talentia, 2017.)

Digitalisaatio on liitetty mm. yhteiskunnan polarisoitumiseen. Nähdään, että digitalisaatio voi lisätä ihmisten yhdenvertaisuutta, mutta se voi luoda myös eriarvoisuutta ja syrjintää. Yhtäältä se voi parantaa elämänlaatua ja saadun palvelun kokemusta. Toisaalta se voi toimia myös elämää kuormittavana ja palvelukokemuksen pilaavana seikkana. (Valtionvarainministeriö, 2019.) Arjen digitalisoituminen ei pelkästään romuta perinteisiä yhteisöjä vaan luo myös uusia (Taipale, 2017). Digitalisaatio ei tarkoita pelkkää teknologian kehittämistä vaan ennemminkin yhteistyössä tapahtuvaa lainsäädännön, toimintatapojen sekä digitaalisuuteen liittyvien perusrakenteiden muokkaamista (Digi- ja väestövirasto, 2024).

Nykypäivänä digitaalisuus on erilaisten tekniikoiden kautta tullut osaksi sosiaalisen käytäntöjä (Mishna, Bogo, Root, Sawyer, & Khoury-Kassabri, 2012) ja tuonut samalla mukanaan uusia mahdollisuuksia ja haasteita (Reamer, 2013). Viimeaikainen akateeminen keskustelu on tuottanut arvokkaita empiirisiä tutkimuksia ja poliittisia kannanottoja, jotka koskevat mm. sosiaalista mediaa ja sosiaalityötä (Cooner, Beddoe, Ferguson & Joy, 2020) sekä sosiaalityötä ja verkkotutkimuksia, sosiaalityöntekijöiden koulutusta ja opetusta sekä sosiaalipalvelujen vaikuttavuutta (López, Peláez & Marcuello-Servós, 2018). Kuitenkin sosiaalityöstä uupuu vielä yhteinen näkemys ja strategia siitä, että mitä digitalisaation eri vaihtoehdot alalla voisivat tarkoittaa ja mitä kaikkea sillä olisi alalle tarjota. (Kairala, 2021).

Maailmalla sosiaalisen digitaalisuuteen liittyviä tutkimuksia on tehty mm. teknologian käytöstä sosiaalisen käytännössä ja ammatinharjoittajien harkinnan rajoittamisessa (Philips, 2019), hoidossa olevien ja sosiaalipalveluihin osallistuvien nuorten osalta (Sen, 2016), sosiaalisen opiskelijoiden ja työntekijöiden digitaalisesta lukutaidosta (Turner, 2016; Taylor, 2017), digitaalisen terapian, seurannan ja viestinnän tulevaisuuden mahdollisuuksista (Mois & Fortuna, 2020) ja sosiaalityöntekijöiden kokemuksista virtuaalisesta sosiaalityöstä Covid pandemian aikana (Cook & Zschomler, 2020). Lisäksi on lukuisia joukko muita tutkimuksia. Pitkään sosiaalisen ja digitalisaation suhdetta tutkinut Kairala (2021) toivoo, että myös Suomessa ”sosiaalialan ammattilaiset ja tutkijat saavat lisää resursseja alan omista arvoista lähtevän digitalisaation ja koulutuksen edelleen kehittämiseen”.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimusprosessi

Tekemäni tutkimusprosessi lähti liikkeelle mielenkiintoisten aihealueiden kartoittamisesta. Halusin aiheen, joka ei olisi itselleni liian tuttu, jolloin voisin oppia uutta. Toisaalta halusin kuitenkin sellaisen aiheen, josta olisi minulle hyötyä myös nykyisessä työtehtävässäni lapsiperhepalveluiden erityistä tukea tarvitsevien lasten sosiaalityöntekijänä. Mietin, että aihe voisi yhdistää myös aiemman koulutukseni ja osaamiseni it-puolelta.

Osallisuus -käsite on kiinnostanut minua ja olen havainnut sen painoarvon sosiaalialalla. Oma kokemukseni lapsista ja nuorista on, että heidän maailmassaan digitaalisuus ja erilaiset tekniikat ovat hyvin erilaisessa asemassa kuin omassani. Halusinkin lähteä tutkimaan, että onko sosiaalityöhön kehitetty digitekniisiä ratkaisuja ja jos on, niin millaisia ja miten ne toimivat ja oliko käytön suhteen nähty erityisiä hyötyjä, haittoja, haasteita tai kehitettäviä kohteita. Kandidatutkielman suppeuden vuoksi rajasin aihealuetta lapsiin. Näin syntyivät tutkimuskysymykset.

Jo pohtiessani tarkempia tutkimuskysymyksiä ja miettiessäni erilaisia vaihtoehtoja, etsin tietoa digitalisaatiosta ja osallisuudesta, erityisesti lasten näkökulmasta. Luin monia eri artikkeleita, kuuntelin ja luin kirjoja ja selailin tutkimustuloksia. Havaittiin, että aihetta ei ole kovinkaan paljon tutkittu, joka lisäsi mielenkiintoani. Näistä aineistoista kokosin tutkimuksen teorian.

Teorian ohella lähdin etsimään vertaisarvioituja, ja vähintään Jufo 1-luokituksen saaneita, artikkeleita ja kirjoja tutkimukseni aineistoksi. Tutustuin ja testasin erilaisia hakukoneita, jolla aineistoa oli mahdollista etsiä. Testasin myös erilaisia sanoja eri tietokannoissa ja valitsin niistä tuotteliimmat. Minulla oli jo suhteellisen hyvä näkemys,

minkä verran aineistoa on mahdollista löytää, kun tein lopullisen haun. Näin valikoituivat ne kolme tietokantaa ja neljä hakusanaa, joilla tein lopullisen aineistohaun.

Valitsin aineistot tietokannoista otsikon perusteella tai tarvittaessa luin artikkeleita, mikäli otsikosta ei puhtaasti selvinnyt, että onko aineisto validi omaan tutkimukseeni. Valitut aineistot kokosin listaan, josta lähdin käymään niitä yksitellen lävitse. Osa aineistoista rajautui pois, joko saatavuushaasteiden vuoksi tai koska niiden sisältö ei soveltunutkaan sisäänottokriteerien mukaisesti tutkimukseeni.

Luin valitsemani aineistot useampaan kertaan ja etsin niistä keskeisimmät asiat, jotka kokosin ryhmiiksi. Ryhmät muodostuivat aineistoista ja niiden keskeisimmistä teemoista. Ryhmien sisältä hain yleisimmin mainittuja tai asioita, joita peilasin myös teoriaan. Näin syntyi tutkimuksen analyysivaihe. Kokonaisuudessaan tutkimusprosessi on kuvattu kaaviona liitteessä 1 (kaavio 1).

3.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite, tutkimusongelma ja -metodi

Tutkielmani tarkoituksena on kuvata digitaalisen aikakauden osallisuutta sosiaalityössä, lapsen näkökulmasta. Tavoitteenani on saada vastaus tutkimusongelmaan sekä asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tutkimusongelmana on, että **voidaanko osallisuutta lisätä digitaalisten sovellusten avulla sosiaalityön kontekstissa?** Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisena lapsi nähdään digitaalisen osallisuuden artikkeleissa?
- Millaisena osallistava digitaalinen tuote nähdään näissä artikkeleissa?
- Millaisia hyötyjä ja haittoja digitaalisuudesta nähdään lapsen osallisuudelle sosiaalityön näkökulmasta?
- Millaisia mahdollisuuksia ja uhkia digitalisaatio voisi tuoda lasten osallisuuteen sosiaalityön näkökulmasta?

Tutkimuksen tavoitteena on liittää saatu tutkimustulos olemassa olevaan tietoon, joka on kaiken akateemisen tutkimustoiminnan lähtökohta. Toisena tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman laadukas tutkimuskokonaisuus. (Snyder, 2019.)

Tämä tehtävä on kuitenkin tullut yhä monimutkaisemmaksi. Tiedontuotanto nopeutuu enenevässä määrin, mutta samalla se pysyy usein tieteidenvälisenä ja hajautettuna. Tämä vaikeuttaa akateemisen tutkimuksen seuraamista ja kohdealueen yhteisen tutkimusnäytön arviointia. Näistä syistä kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmänä aktuaalisempi kuin koskaan. (Snyder, 2019.)

Kirjallisuuskatsaus on menetelmä, joka voidaan katsoa kuuluvan kvantitatiivisten ja kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien välimaastoon. Sen avulla tutkitaan tehtyjä tutkimuksia, luoden uutta tutkimustietoa. Kyseessä on analyttinen ja luotettava menetelmä, jonka tulos tulee olla toistettavissa. (Salminen, 2023.) Kirjallisuuskatsauksessa on kaksi lähestymistapaa: omassa tieteenalassa pysyttelevä, aineistosta saatava kehityskuva, ja toinen, joka on tieteenrajat ylittävä poikkitieteellinen, yhteneväisyyskäsiä ja erilaisuuksia etsivä tapa (Spicer, 2004).

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen alatyypinä oleva integroiva kirjallisuuskatsaus on laajin kirjallisuuskatsauksien menetelmistä. Se voi sisältää teoreettista sekä empiiristä aineistoa, riippuen tutkimuskysymyksestä. Lisäksi se auttaa aineiston tarkastelussa, kriittisessä arvioinnissa ja yhdistämisessä. Integroivan kirjallisuuskatsauksen vaiheistus on systemaattisen katsauksen tapaan prosessimainen, mutta integroivan katsauksen kautta on mahdollista saada systemaattista katsausta laajempi kuva aiheen kirjallisuudesta (Salminen, 2023; Suhonen, Axelin & Stolt, 2016.) Yhteistä menetelmille on suunnittelun tärkeys (Sulosaari, Kajander-Unkuri, 2016). Integroivan katsauksen keskeisin ominaisuus on tutkimustulosten kautta tuotettu tulosten kriittinen arviointi ja tuotettu synteesi (mm. Salminen, 2011; Suhonen ym. 2016).

3.3 Aineiston valinta ja rajauskriteerit

Aineistohaku tehtiin keväällä 2024 seuraavista tietokannoista: Google Scholar (20.4.2024), Finna (21.4.2024) ja Sage Journals (22.4.2024). Aineisto haku tapahtui avainsanoilla. Avainsanoja olivat lapsi (child), digitalisaatio (digitalization), osallisuus (participation) ja sosiaalityö (social care). Ennen varsinaista hakua tehtiin useita testihakua, joissa katsottiin myös muut tietokannat. Google Scholarin tuottama määrä oli selvästi runsain ja sisälsi myös muiden tietokantojen tuottamat hakutulokset.

Aineisto rajattiin vuosiluvun perusteella siten, että mukaan otettiin kaikki tuoreimmat avainsanoja sisältävät artikkelit, tutkimukset, väitökset ja kirjat. Rajauskriteereinä toimivat avainsanat, joiden perusteella valittiin sopivimmat. Avainsanana etenkin digitaalisuus vaikutti erityisesti siihen, että aikarajaus haluttiin pitää tuoreena. Kymmenen vuotta digitalisaation saralla on jo pitkä aika. Näin ollen materiaali valittiin 2020 vuoden jälkeen julkaistuista tutkimuksista, artikkeleista ja kirjoista. Lisäksi rajaavana ajatuksena käytettiin sitä, että materiaalia vastaisi lasten näkökulmaan tai toisi muulla tavoin lisäarvoa tutkimustuloksiin.

Muutama tiivistelmän mukaan aineistoon soveltuva työ jouduttiin jättämään pois, koska aineistoa ei ollut saatavilla veloitusetta. Myöhemmin, full-text luvun jälkeen, aineiston määrä pieneni yli puolella. Huomiota kiinnitettiin siihen, että aineiston avulla saataisiin tietoa tutkimusongelmaan. Kaksi työtä päädyttiin ottamaan

mukaan, vaikka toisessa oli mukana hanke, joka koski nuoria aikuisia ja toisessa artikkelissa tutkittiin lähinnä mielenterveyden interventioita, mutta näissä sisällön nähtiin palvelevan tutkimusongelmaa.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tieteellisen tutkimuksen kriteerit täytävä/Jufo luokitus ≥ 1 .	Ei tieteellinen kriteerejä täyttävä/Jufo luokitus=0.
Tutkimus sisälsi halutut asiasanat.	Tutkimus ei sisältänyt haluttuja asiasanoja.
Kohderyhmänä pääosin lapset/nuoret aikuiset.	Kohderyhmänä puhtaasti aikuiset.
Julkaistu vuosina 2020–2024.	Julkaistu 2019 tai aiemmin.
Koko teksti oli saatavilla veloitusetta.	Tekstiä ei ollut saatavilla veloitusetta
Tutkimus nähtiin palvelevan tutkimusongelman ratkaisemista.	Tutkimuksen ei nähty palvelevan tutkimusongelman ratkaisemisessa.

Taulukko 1. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Eri tieteenalojen alta löytyi runsaasti tutkimuksia osallisuudesta. Myös digitalisatiosta löytyi paljon tietoa, joskin sosiaalityön alta vähemmän kuin esimerkiksi terveydenhuollon alta. Lapsen ja digitalisaation käsitteet yhdessä tuottivat jo selvästi vähemmän tuloksia ja koskivat pääsääntöisesti tutkimuksia digitalisaation tuomista vaaroista ja haitoista tai Covid-19 pandemian aikana tuotettuja, lähinnä etäyhteyksiin liittyviä, tutkimuksia. Lapsen ja osallisuuden käsitteet tuottivat pääsääntöisesti tietoa kasvatusta ja yhteiskuntatieteiden alta. Lapsi, digitalisaatio ja osallisuus käsitteet tuottivat enimmäkseen tietoa siitä, miten digitaaliset laitteet voivat tuottaa lapsen syrjäytymistä sosiaalisista verkostoista ja erityistarpeisten lasten osallisuuden lisäämiseen digitekniikoiden avulla sairauden vuoksi tai aikana. Sosiaalityön yhdistämällä tulokset vähenivät merkittävästi. Yleisestikin tekniikan, digitalisaation ja osallisuuden välisiä yhteyksiä oli tutkittu enemmän terveys- ja kasvatustieteiden kuin sosiaalipuolen näkökulmasta.

3.4 Aineisto ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Tutkimuksen aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä, deduktiivisesti. Vaikka aineiston analyysi on toteutettu aineistolähtöisesti, on sen taustalla tietous teoriasta, jolloin voidaan puhua teoriaohjaavasta aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä. (Elo & Kyngäs, 2018.)

Valmisteluvaihe käsitti analyysimenetelmän valinnan ja aineistoon perehtymisen. Analyysivaihe sisälsi aineistolähtöisen ryhmittelyn. Raportointivaiheessa tulokset tekstin lisäksi kuvattu osittain visualisoiden ja pohdinnassa verrataan tuloksia aiempiin tutkimuksiin. (Elo & Kyngäs, 2018.)

Aineisto käsittää kuusi tieteellistä artikkelia, joista kahdessa tutkimuksen kohteena on digitaalinen työkalu, kolmessa on tehty kirjallisuuskatsaus aiheeseen ja yhdessä artikkeli käsittää tuloksissa kahden eri hankkeen tiedot. Kahdessa artikkelissa ovat digitaaliset työkalut on kehitetty yhdessä lasten ja nuorten kanssa, kirjallisuuskatsauksista yksi koskee lapsia, toisessa puhutaan nuorista ja kolmannessa sekä lapsista ja nuorista. Hankkeissa puolestaan on myös täysi-ikäisiä mukana, mikä tulee huomioida tuloksia ajatellen. Seuraavassa käydään aineistot yleisluontoisesti lävitse.

Ensimmäinen on Blombergin, Östlundin, Lindstedtin ja Cürüklün (2022) artikkeli, joka käsittelee ruotsissa tehtyä tutkimushanketta, jossa lapset, sosiaalityöntekijät ja tutkijat kehittivät yhdessä vuorovaikutteisen digitaalisen sovelluksen. Työkalun avulla tuetaan lasten osallistumista sosiaalityöhön ja lisätään lapsen ja sosiaalityöntekijän keskinäistä interaktiivisuutta.

Purhosen, Poikolaisen, Pylväsen ja Kallungin (2020) artikkeli käsittelee kahta eri hanketta ja niiden tuloksia. Ensimmäinen on ESR-rahoitteinen Matti-hanke, jonka tavoitteena oli vahvistaa syrjäytymisuhan alla olevien nuorten miesten motivaatiota kouluttautumiseen ja työn hakemiseen. Osallistuneiden kanssa kehitettiin pelillinen toimintamalli ja tutkimusaineisto saatiin haastatteleamalla hankkeen pajoihin osallistuneita nuoria. Toinen on Versus-hanke, jossa tavoitteena oli puolestaan kehittää päihde- ja nuorisotyöhön pelejä, joilla tuetaan nuorten omaa kriittistä ajattelua tupakkatuotteiden käyttöä kohtaan. Tässä hankkeessa nuoret osallistuvat pelin kehittämistyöhön.

Loudoun, Boylen ja Larsson-Lundin (2022) katsauksessa tarkasteltiin, että millaista tutkimusnäyttöä on saatavilla lasten toiminnasta pelien maailmassa. Katsauksessa pohditaan erityisesti lapsen näkökulmaa.

Liverpoolin, Motan, Salesin, Čušin, Carletton, Hanchevin & Edbrooke-Childsin (2020) artikkeli tarkastelee systemaattisen kirjallisuuskatsauksen keinoin, että millaisia digitaalisia mielenterveysinterventioita on kehitetty, niiden toteutustapaa, käytettävyyttä, arviointia sekä osallistuvatko ja sitoutuvatko lapset ja nuoret niihin.

Ramshawin, McKeownin, Leen, Conlonin Braunin ja Kennedyn (2023) artikkelissa tarkastellaan havaintoja uuden teknologian käyttöönotosta nuorten mielenterveyden tukemiseksi sekä annetaan suosituksia teknologian käyttöönottoon liittyen.

Russon, Erikssonin, Staafin, Tillberg-Mattsonin ja Hofvanderin (2022) artikkeli tarjoaa yleiskatsauksen sosiaalihuollon tukemiseen tarkoitettujen teknisten välineiden käytön mahdollisuuksiin ja haasteisiin pohjautuen pilottitutkimukseen, jossa

arvioitiin yhden digitaalisen työkalun käyttöönottoa Ruotsin sosiaalihuoltojärjestelmässä.

3.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa on noudatettu tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja teorian ja tutkimustulosten käsittelyssä, dokumentoinnissa ja tulosten arvioinnissa. Tutkimusta tehtäessä on toimittu avoimesti, rehellisesti sekä annettu kunnia tieteen tekijöitä kohtaan käyttämällä oikeanlaisia viittauksia. (TENK, 2023.) Tutkimus on tehty objektiivisesti (Aveyard, 2007). Myös ennako-odotukset ja toiveet tietynlaisista tuloksista on haluttu sulkea pois (Magarey, 2001). Tutkijalla ei ole esteellisyyttä suorittaa kyseistä tutkimusta eikä kirjallisuuskatsauksena suoritettuun tutkimukseen tarvittu tutkimuslupia.

Tutkimuksen validiteetti rakentuu tutkijan tekemistä valinnoista, joita ovat tutkimuksen teorian, metodin ja mittariston valinta siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin annettuihin tutkimuskysymyksiin. Ulkoinen validiteetti kertoo siitä, että tutkimus olisi toistettavissa. Tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkimusvaiheiden tarkka dokumentointi sekä käytettävän aineiston laadukkuus. (Lemetti & Ylönen, 2016.)

Tutkimuksen tekijän taustalla on kokemus sosiaalityöntekijän työstä ja aito halu löytää tutkimuskysymyksiin vastauksia, joita voi hyödyntää jatko-opinnoissa ja omassa työssään. Tekijän toiveena on, että tutkimus toisi myös muille aiheesta kiinnostuneille puolueetonta lisätietoa aiheesta.

Tutkimusaineistot on valittu sen mukaan, että ne vastaisivat mahdollisimman hyvin annettuun tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Sisäänotto ja pois-sulku kriteerit on kuvattu aiemmin kohdassa 3.3. (kuvio 1). Koko tutkimusprosessi ja -aineisto löytyvät liitteistä (liitteet 2 ja 3). Tutkimustuloksissa käydään läpi otokseen valitut aineistot pääpiirteittäin, joista sisällön analyysin avulla on saatu esille siinä esiintyvät merkitykset, jotka on koottu ryhmittäin ja näkökulmittain tutkimustuloksiin (Tuomi & Sarajärvi, 2009).

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Yleiskatsaus tuloksiin

Tutkimuksessa on käytetty kuutta eri tieteellistä ja vertaisarvioitua artikkelia. Niistä kolme sisältää empiirisen tutkimuksen ja kolme kirjallisuuskatsauksen.

Ensimmäinen julkaisu

Ensimmäisessä julkaisussa metodina oli visuaalisen etnografia ja diskursiivinen narratiivinen lähestymistapa. Tutkimuksessa lanseerattiin ohjelmistosovellus, jota lapsilla (n=100) oli mahdollisuus jatkokehittää. Heidän ohjelmiston käyttöönsä ja osallistumistaan tuotteen kehittelyyn seurattiin ja siitä saatiin tutkimusmateriaali. Tuotekehityksen taustalla oli Lasten tarpeet keskiössä (Barns behov i centrum) arviointikehys, jota lastensuojelun sosiaalityöntekijät Ruotsissa tarvitsevat arviointinsa tueksi. (Blomberg ym. 2022.)

Tutkimuksen alussa asiantuntijajoukko kokoontui yhdessä suunnittelemaan ohjelmistosovelluksen inkrementaalisen prototyypin, jota lapsilla oli mahdollisuus edelleen kehittää. Osallistujat olivat 6–12-vuotiaita. Ohjelmistossa heidän oli tarkoitus tuottaa tarinoita heidän elämästään ja tarkoituksena oli saada ymmärrys, miten DIG Child -sovellus voisi auttaa lapsia ilmaisemaan näkökulmiaan päivittäisistä asioista.

Tutkimuksen tärkeimmät tulokset olivat: lapset kehittivät sovellusta enemmän kuin heitä pyydettiin, lapsia ei kiinnostanut niinkään kaksi osa-aluetta, joita sosiaalityöntekijät olivat sovellukseen luoneet ja kolmas oli, että sovellus auttoi lapsia aloittamaan kommunikoinnin ja sitoutumaan työskentelyyn. (Blomberg ym. 2022.)

Toinen julkaisu

Toinen julkaisu sisälsi kaksi eri hanketta ja niissä olevia havaintoja oli käsitelty erikseen, mutta varsinaiset tutkimustulokset olivat yhdistetty molempien hankkeiden osalta. Ensimmäisessä hankkeessa aineistoa oli tuotettu haastattelemalla (n=12) nuoria hankearviointia varten, joka analysoitiin uudelleen osallisuuden kokemuksen tunnistamiseksi. Analysointi tapahtui merkitsemällä osallisuutta ilmentävät kohdat tiedostoihin, jonka jälkeen se teemoittelulla koottiin ylä- ja alateemoihin. (Purhonen ym. 2020.)

Toisessa hankkeessa nuoria osallistettiin kehittämistyöhön ryhmähaastattelujen ja palautekyselyjen ja kautta. Hankkeessa palautekysely tuotti 57 vastausta, dokumentoitu ryhmäkeskustelu seitsemän vastausta ja palautekysely 751 vastausta. Molemmissa hankkeissa käytettiin pelillistämistä: ensimmäisessä nuorten miesten työllisyyden ja opintojen edesauttamiseksi ja toisessa tupakoinnista käytön ehkäisyyn. Myös tässä tutkimuksessa nuoret osallistettiin pelillisen menetelmän kehittämiseen. Aineisto osoittaa, että osallisuus kokemuksena on nuorille monivivahteinen. Osallistuminen tuotti heille uuden oppimista ja kompetenssia, omaehtoisuutta ja autonomiaa, vaikuttamismahdollisuuksia ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Purhonen ym. 2020.)

Tutkimuksen keskeisimmät tulokset olivat, että nuoret nauttivat osallisuudestaan ja ilman heidän panostaan ei olisi mahdollista kehittää sovelluksia, jotka kiinnostaisivat nuoria. Tutkimuksessa todetaan myös, että "ihmisillä on tarve ratkaista eteen tulevia haasteita ja lisätä näin kompetenssiaan". Pelien täytyykin vastata tähän tarpeeseen. Tutkimuksessa nuoret toimivat kanssakehittäjinä eikä tutkimuksen pituuden vuoksi ollut mahdollista antaa heille suurempaa päätösvaltaa. He ottivat kuitenkin tarjotun "vallan" mielellään vastaan. (Purhonen ym. 2020.)

Kolmas julkaisu

Tässä kartoittavassa katsauksessa (n=31) tutkittiin lasten leikkiä digitaalisissa tiloissa ja siinä hyödynnettiin PRISMA-ScR:ää (Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analysis extension for Scoping Reviews) ja Arkseyn ja O'Malley'n (2005) metodologista kehystä. Tietojen haussa käytettiin neljää tietokantaa ja aineisto koostui englanninkielisistä, eri tieteenalojen tutkimuksista viimeisen 15 vuoden ajalta. (Loudoun ym. 2022.)

Aineiston haku keskittyi kolmeen asiaan: merkitykseen lapsen päivittäiselle elämälle, henkilökohtaiseen ja ekologiseen relevanssiin, joka sisältää esimerkiksi henkilökohtaiseen elämään liittyvät tiedot ja taidot, tänään ja tulevaisuudessa (Stuckey, Eilks, Hofstein & Mamlok-Naaman, 2013). Lisäksi keskityttiin käytettyihin menetelmiin, jotka varmistivat lasten aktiivisen osallistumisen tutkimukseen. Aineistosta havaittiin sisällön analyysi avulla neljä lähestymistapaa: "Videopelit, käyttäytyminen ja yhteiskunnalliset normit", "Videopelit viihdykkeenä", "Videopelit oppimiseen" ja

"Videopelit terveyden edistämiseen". Terminä käytettiin sanaa videopeli, joka kuvasi digitaalisia tiloja. (Loudoun ym. 2022.)

Tuloksissa havaittiin, että 31 tutkimuksesta 21 tutki leikkiä digitaalisissa tiloissa keinona tutkia toissijaisia asioita, kuten lasten käyttäytymistä, oppimista tai terveyden edistämistä. Loput kymmenen koskivat puhtaasti leikkimistä digitaalisissa tiloissa, toisin sanoen pelaamista. Katsauksen tulokset viittaavat siihen, että leikki videopelien ulottuvuutena voi toimia arvokkaana tehtävänä lasten taitojen ja kehityksen tukemisessa. (Loudoun ym. 2022.)

Neljäs julkaisu

Tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen (n=83) tarkoituksena oli tunnistaa lasten ja nuorten digitaalisissa mielenterveysinterventioissa käytetyt menetelmät, tutkia käyttöön ja toteutukseen vaikuttavia tekijöitä sekä tutkia tapoja, joilla interventioita on arvioitu ja osallistuvatko lapset ja nuoret digitaalisiin mielenterveysinterventioihin.

Tutkimuksessa tunnistettiin kuusi menetelmää: (1) verkkosivustot, (2) pelit ja tietokoneavusteiset ohjelmat, (3) sovellukset, (4) robotit ja digitaaliset laitteet, (5) virtuaalitodellisuus ja (6) mobiilitekstiviestit. Käyttöön vaikuttivat mm. digitaalisten interventioiden soveltuvuus, käytettävyys ja motivaatio sekä mahdollisuudet. Lapset ja nuoret suosivat digitaalisia interventioita, joissa on mm. videoita ja mahdollisuus olla yhteydessä muihin. Lisäksi tekstittömyys, muokattavuus ja tekstiviestimuistutukset nähtiin etuina.

Katsauksen tulokset viittaavat korkeaan keskimääräiseen 79 %:n retentioasteeseen digitaalisten interventioiden osalta. Lisäksi digitaaliset interventiot kiinnostavat lapsia ja nuoria. Jatkuvan digitaalisen kasvun ja kehityksen myötä on tärkeää tietää, mitkä menetelmät mahdollistavat sitoutumisen ja auttavat mielenterveyshaasteita kohtaavia lapsia ja nuoria. (Liverpool, Mota, Sales, Čuš, Carletto, Hanchev & Edbrooke-Childs (2020.)

Viides julkaisu

Viides artikkeli oli narratiivinen kirjallisuuskatsaus (n=27), jonka materiaali koostui viiden vuoden ajalta, kahdesta eri tietokannasta. Tutkimusmateriaalissa puhutaan nuorista, mutta hakukriteereinä olivat alle 18-vuotiaita lapset ja tutkimukset, joissa tutkittiin teknologian käyttöönottoa, toteutettavuutta ja arvoa mielenterveystarkoituksiin. (Ramshaw ym. 2023).

Tuloksissa nähtiin, että teknologinen kehitys on ollut lasten näkökulmasta myönteistä, osallistavaa ja sitouttavaa. Myös tässä tutkimuksessa huomioita kiinnitettiin lapsia kiinnostavan tekniikan suunnitteluun, hyödyntäen videoita ja motivoivaa sisältöä. Teknologian tulevan käytön nähtiin riippuvan sen käytettävyydestä ja

kyvystä saada lapset mukaan. Mahdollisina esteinä katsottiin olevan kliinikoiden huolenaiheet, sosioekonomiset tekijät ja motivaatio. (Ramshaw ym. 2023).

Kuudes julkaisu

Russo ym. 2022 artikkelissa esitetyt tulokset koskevat digitaalista työkalua, joka on kehitetty lasten parissa työskentelevien viranomaisten ja muiden toimijoiden aloitteesta, lasten mielipiteen selvittämisen päätöksen teon tueksi. Lisäksi sovelluksen kautta annettiin tietoa esim. lasten oikeuksista. Sosiaalityöntekijät päättivät mitä seikkoja kunkin lapsen osalta tulee seurata.

Puolistrukturoidun kyselytutkimuksen tuloksissa oli huomioitava, että aineisto oli kerätty suhteellisen pienestä otoksesta, joten tulokset eivät välttämättä ole yleistettävissä. Tuloksista nähtiin, että kun lapsella oli mahdollisuus vastata haluamallaan ajalla kysymyksiin, olivat he avoimempia. Tuloksissa tuli esiin myös tiedon jakamisen ja dokumentoinnin helppous ja nopeus. Haasteina olivat tiedonhallinnan ja koulutuksen osa-alueet ja ylhäältä alaspäin suuntautuvaa käyttöönottoprosessia epäselväksi.

Seuraavaksi tarkastellaan tutkimustuloksia viiden eri osa-alueen kautta. Näitä ovat lapsi käyttäjänä ja osallisena, tuote toiminnan tuottajana ja kohteena, osallisuus teemana ja tutkimuskohteena, ammattilaiset vastuullisina aikuisina sekä instituutio ammattilaisten taustarakenteena. Erillisenä käsitellään digitaalisuuden osallisuuteen tuomat vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat.

4.2 Digitaalisten menetelmien kuvaaminen

Tutkimuksissa olevat menetelmät olivat moninaisia ja toisaalta niistä käytettiin myös erilaisia nimityksiä. Tutkimusmateriaaleissa menetelmistä käytettyjä nimikkeitä olivat pelimekaniikka ja pelillisuus, virtuaalitodellisuus, mobiilimenetelmät ja -tekstiviestit, robotiikka, hyötypelit, videot, verkkopelit ja -sivustot, tekoäly ja tekoälytekniikka, teleterveys ja -psykoterapia, internet-pohjainen terapia, Chatbot sekä SafePlan, WRAP, DIGChild ja Ommej -sovellukset. Pelillisyydellä viitataan tässä koko siihen systeemiseen prosessiin, jolla pyritään parantamaan lasten itseohjautuvuutta sekä järjestelmän ja sen tuottaman aktiviteetin mielekkyyttä tavoitteeseen pääsemiseksi (Hamari 2015).

Tutkimusaineistossa mainittujen sovellusten käyttötarkoituksia olivat omaseuranta ja -hoito, mielenterveysinterventio, opetuksen tuki, kognitiivinen käyttäytymisterapia, itseohjautuvuuden tukeminen, uudenlaisten roolien ja näkökulmien kokeileminen ja osallistumismahdollisuuksien lisääminen arviointityöhön. Julkaisuissa mainittiin kohdealueina myös tuen tarjoaminen mm. yksinäisyyteen, päihteiden

väärinkäyttöön, unihäiriöihin, stressiin, syömishäiriöihin, vihan hallintaan ja neurokehityshäiriöihin.

Digitaalisuuden kautta pystyttiin auttamaan lapsia laajentamaan osallistumismahdollisuuksiaan, ilmaisemaan näkökulmiaan, helpottamaan osallistumista, kertomaan enemmän perheessä olleista tapahtumista, edesauttamaan vuorovaikutusta sekä sitoutumaan hoitoon.

Näihin tilanteisiin tarjottiin digitaalisina menetelminä itsereflektiota tukevia harjoituksia, itsevalvontatyökaluja, selviytymistaitoja, kirjoitus-, hengitys- ja rentoutumisharjoituksia sekä tilannetta tukevaa informaatiota.

Lapsille oli tärkeää, että digitaalisuudella oli hyvää tekevää vaikutus, joka tarkoitti parempaa olotilaa, saatua hyötyä esimerkiksi sosiaalisten kontaktien lisääntymisellä ja uuden oppimisella. Lapset tuottivat myös, että sovellusten käytön tulisi olla helppoa ja tekstipohjaisten syötteiden tulisi olla minimaalista tai niitä tulisi välttää kokonaan. Haasteellisuutta toivottiin, etenkin peleihin, ja lisäksi toivottiin palautteen saamista. Ajallisesti lapset toivoivat, että mikäli kyseessä on istunto, niin se olisi lyhyt. Muista toiveita sovellukselle olivat personointimahdollisuus, kyky olla yhteydessä muihin ihmisiin ja tekstiviestimuistutuksia.

4.3 Lapsi aineiston kuvaamana

Tutkimusaineistossa lapsista käytettiin sanoja aktiivinen toimija, informantti, asiantuntija ja diginatiivi. Lapsia kuvattiin tekijöinä, jotka käyttävät ja kehittävät, jopa yli toivotun, sovelluksia, joiden parissa he viihtyvät. Nähtiin, että lapset osallistuvat ja ovat osallisia, kun heille luodaan siihen mahdollisuus. Heidät nähtiin oman hyvinvointinsa asiantuntijoina ja riittävän pätevinä osallistumaan suunnitelmiensa tekoon.

Lasten osalta nähtiin, että on tarve kiinnittää huomiota digisovellusten ohjeistukseen, sivuston yksityisyyteen ja pelin anonymiteettiin.

Lapsi on kuvattu usein tieteiden välisissä lapsuudentutkimuksissa kansalaisena, tekijänä ja toimijana, jonka perusoikeus on osallistua häntä koskeviin palveluihin ja päätöksiin (Tunestveit, Njøs & Seim, 2023).

4.4 Osallisuuden kuvaus

Sosiaalityön näkökulmasta katsottuna lapsen suojelutehtävä mahdollistuu lapsen osallisuuden kautta (Muukkonen, 2008). Osallisuus rakentuu erilaista lapsikohtaisista elementeistä, jotka valitaan aina lapsen ja tilanteen mukaan sovellettavaksi menetelmäksi (Kasper, 2024). Sosiaalityössä saatetaan toteuttaa kaavamaisesti ikätasoista

osallistumista, vaikka jokaisen lapsen kohdalla tulisi osallistuminen mahdollistaa iästä huolimatta ja tarjota tukea osallistumisen mahdollistamiseksi (Strandell, 2005). Kansainvälisten tutkimusten mukaan lasten osallisuuden toteuttaminen on sosiaalityössä usein haastavaa (Seim ja Slettebø, 2017).

Lasten osallisuus koostuu kuuntelemisesta, kohdatuksi tulemisesta, mielipiteiden arvostamisesta, vuorovaikutteisuudesta, vapaaehtoisuudesta, kuulumisen tunteesta, osallistumisesta, mahdollisuudesta vaikuttaa sekä omaan elämään että itselle tärkeäksi koettuun asiaan ja jaetusta päätöksen teosta.

Kuvio 3. Tutkimusaineiston mukaiset lapsen osallisuuden osa-alueet.

Lapsille tunneviestintä on tärkeää. Jos lapsi ei tule oikealla tavalla kohdatuksi työntekijän taholta, voi olla, että kaikki toiminta hänen kasvunsa ja kehityksensä tukemiseksi ovat olleet turhia. Lapsen kokonaistilanteen hahmottaminen vaatii pysähtymistä ja kokonaistilanteen hahmottamista. Muussa tapauksessa kuulemisesta voi tulla valikoivaa ja kuulemme vain sen mitä haluammekin kuulla. kuulemme sen, mitä haluammekin kuulla. (From & Kauppinen, 2012.)

Lapsen kohtaamisessa ja kuulemisessa huomioitavat asiat:

- Lapsi tulee nähdä omana itsenään, yksilönä ja oman maailmansa toimijana.
- Lapsen kohtaaminen vaatii luottamuksen lisäämistä läsnäolon, empatisuuden, saatavilla olemisen, lapsen tasolle asettumisen ja aloitteisiin vastaamisen kautta.
- Lapsen kunnioittamista oman asiansa asiantuntijana.
- Lapsen tukemista ja mahdollisuutta osallistua ja olla osallinen.
- Annetaan arvoa dialogialle, jota aikuisen ja lapsen välillä on ja ymmärretään, että siinä molemmat voivat oppia toisiltaan. (Sommer ym. 2013.)

Lapsi perspektiivistä tuotetun tutkimuksen osalta on tärkeää, että tutkimustilanne on luonteva ja aikuinen on aidosti kiinnostunut lapsen näkökulmasta (Karlsson, 2012).

4.5 Miten digitalisaatio näkyy lasta suojelevassa sosiaalityössä?

Näyttö digitaalisten menetelmien vaikuttavuudesta sosiaalialalla ei ole yksiselitteistä. Digitalisaatio haastaa sekä koulutuksen, että työelämän. Digitaalisten työtapojen tulisi olla uudenlainen ajattelu- ja toimintatapa, joka vaatii toiminnan prosessimuutosta ja työelämän ja koulutuksen yhteistyötä työmenetelmien integroimiseksi osaksi sosiaalialan asiakastyötä. Henkilöstön näkemykset saattavat pohjautua kehittymättömälle näkemykselle pelaamisesta tai kyse on kokemuksen puutteesta. Asenteiden osalta vaadittaisiinkin kriittistä ja avointa reflektointia. Digitaalisten menetelmien opetusta voitaisiin sisällyttää rajattomasti erilaisten oppiaineiden opetukseen. Uudenlaisten näkökulmien löytäminen olisi kuitenkin ehdoton edellytys digitaalisuuden lisäämiseksi. (Häyrinen, 2018.)

Digitalisaatio kasvaa ja kehittyy vauhdilla ja teknologian käyttöönotossa olisi muistettava myös varovaisuus. On otettava huomioon sen hyödyt, haitat, uhat ja mahdollisuudet. Suunnitteluvaiheessa tulisi suorittaa tarveperustaista harkintaa sekä pohtia resursseja riittävyyttä ja kapasiteettia. Sosiaalialan digiteknologian suunnittelussa olisi hyvä ottaa käyttäjät mukaan suunnittelemaan ja kehittämään, mikä lisää todennäköisyyttä onnistua ja samalla se sitouttaa käyttäjiä. Aineistoissa suositeltiin myös paikallisuutta digiteknologian osalta, koska se lisää joustavuutta ja itsenäisyyttä.

Aineistosta esiin nousseet vaateet **ammattilaisille** ovat digitaalisten työmenetelmien osalta avointa, uteliasta, rohkeata asennetta, itsereflektointia ja oman asenteen pohdintaa, halua testata erilaisia sovelluksia ja menetelmiä sekä sen myöntämistä, että digitekniikka on suuri osa lasten elämää ja voi olla arvokas mahdollistaja sosiaalisen yhteyden saamiseksi ja ylläpitämiseksi. Lisäksi digitaalisuus voi parantaa lasten osallisuuden mahdollisuuksia ja tästä näkökulmasta tulisikin pohtia miten digitaaliset sovelluksia voisi hyödyntää osana omaa asiakastyötä ja mitä hyötyjä ne voisivat asiakkaalle tuottaa. Tämä vaatii uusien työmenetelmien kokeilemista ja kehittämistä.

Valtakunnalliset ja alueelliset suositukset haastavat sosiaali- ja terveydenhuoltoalan kehittämään hyvinvointiteknologioita ja miettimään uudenlaista palvelumuotoilua. Meneillään oleva digitalisaation aikakausi tarjoaa erilaisia vaihtoehtoja ja valintoja ja osallisuutta voidaan vahvistaa yhteiskunnan rakenteiden avulla. Kehittämistyössä olisi huomioitava lasten tarpeet ja toiveet, innostettava ja kunnioitettava heidän mielipiteitään myös silloin, kun heidän näkemyksensä poikkeavat kehittäjien omista.

4.6 Digitaalisen osallisuuden SWOT-analyysi

Tässä luvussa kuvaan artikkeleista esiin nousseet digitaalisen osallisuuteen liitetyt vahvuudet (strengths), heikkoudet (weaknesses), mahdollisuudet (opportunities) ja uhat (threats).

Vahvuuksia ovat lapsen avautuminen ja osallistumisen, sosiaalisuuden lisääntyminen, lapsen valtaistuminen ja toiminnan tehostuminen. Lapsen avautuminen käsittää mm. sellaisten lasten mahdollisuudet osallistumiseen, joille kasvokkain tapahtuva osallisuus olisi haastavaa, esimerkiksi häpeän vuoksi. Lisäksi se tarkoittaa sitä, että lapsi pystyi kertomaan niistä asioista, joista olisi ollut ehkä vaikea muuten puhua. Toisaalta tämä tarkoittaa myös sitä, että etenkin pienten lasten osalta sosiaalityöntekijä saa tärkeää tietoa lapsen leikin tai tarinan kautta.

Osallistumisen lisääntyneet mahdollisuudet tarkoittavat tilanteita, joissa lapsi kokee tarvetta jakaa tietoa ilman sovittua tapaamista. Lisäksi se tarkoittaa kaikkein haastavimmissa tilanteissa olevia lapsia, joille yhteydenotto muutoin saattaisi olla vaikeaa tai haasteellista.

Sosiaalisuuden lisääntyminen kattaa sekä sosiaaliset kontaktit muihin lapsiin, tuttuihin ja tuntemattomiin sekä tasa-arvoisemman kontaktin esimerkiksi sosiaalityöntekijään.

Lapsen valtaistuminen käsittää tunteina motivoitumisen, innostumisen ja autonomian tunteet. Nämä syntyvät, kun lapsi saa olla mukana kehittämässä peliä, sovelusta, alustaa jne. sekä saa päättää omasta osallistumisestaan (kontrollin tunne), sen määrästä ja ajankohdasta ja siitä, mitä hän sovelluksella tekee. Myös digitalisaation kautta tapahtuva uuden oppiminen, saatu palkinto, haasteen voittaminen tai olon koheneminen ja ilo voivat tuottaa valtaistumisen tunnetta. Valtaistuminen käsittää myös samaistuminen pelin hahmoon, vammaisuuden tai kielimuuriseikkojen näkymättömyys sekä digitalisaation mahdollistama personointi.

Toiminnan tehostuminen käsittää useamman henkilön pääsyn samaan dataan, nopean yhteyden saannin ja pidon, tietojen siirron suoraan kirjauksiin, interventioiden tehostumisen, kun apua on saatavilla nopeammin ja sen kautta voidaan avun antajia muuttaa tai laajentaa. Tehostuminen tarkoittaa myös mahdollisuuksia käyttää teknologiaa apuna riskien arvioinneissa ja ennusteissa, mikä lisää myös turvallisuutta. Digitalisaatio mahdollistaa myös toiminnan ilman matkustamista ja data on helppo tallentaa, jolloin samaa asiaa ei tarvitse toistaa useampaan kertaan, joka säästää sekä lapsen että sosiaalityöntekijän aikaa. Lisäksi tehostamiseen liittyy tiedon helppo välittäminen tai vastaanottaminen.

Heikkouksia ovat saavuttamattomuus, tekniset ja tietoturvaan koskevat kysymykset, asenneongelmat ja hyödyntämättömyys.

Saavuttamattomuus käsittää lasten, perheiden ja työntekijöiden eriarvoisuuden. Lisäksi käsittää psyykkiset saavutettavuushaasteet, kuten masennuksen, päihteet ja väsymyksen. Tähän kuuluvat myös oppimisen ongelmat, vanhempien negatiivinen suhtautuminen/kielteinen suostumus, vastaamatta jättämiset. Saavuttamattomuus kattaa myös työntekijän siten, että myös hänen kyvykkyytensä ja motivaationsa sekä resurssinsa tulee olla tietyllä tasolla.

Teknisiin haasteisiin kuuluvat tietotekniikan ja verkon toimivuuden lisäksi, sovelluksen ulkoasu, sisältö ja käyttö sekä ohjeistuksen ja tuen toimivuus. Asenneongelmat sisältävät sekä päättäjien, organisaation, johdon, työntekijöiden ja lasten asenteen. Myös sovelluskehittäjien ja kouluttajien ja tukipalveluiden asenteet vaikuttavat.

Digitalisaation **mahdollisuudet** ovat lähes rajattomat. Mahdollisuuksia on lisätä palveluja nykyisestään, tehdä niistä asiakkaittain personoitavia sekä lisätä asiakkaan ja työntekijän vuorovaikutusta ja sitä kautta luottamusta. Mahdollisuuksina nähdään myös tavoitettavuuden, reagointinopeuden, tiedon jakamisen mahdollisuudet. Mahdollisuuksina on myös erilaisten sovellusten ja muiden alustojen kautta tuotettu tila, jossa lapset ovat aikuisiin nähden tasavertaisessa asemassa. Näin heille on helpompaa luoda yhteys aikuiseen ja kokea itsensä turvassa olevaksi. Heillä on mahdollisuus tehdä tämä silloin, kun heille se sopii tai heistä siltä tuntuu.

Mahdollisuus on myös siirtää tietoa eri työntekijöille, mahdollisesti lapsen tai vanhempien suostumuksen kautta ja näin säästää lasta kertomasta samoja asioita usealle eri aikuiselle. Myös tiedon dokumentointi ja analysointi helpottuu ja nopeutuu. Virheet saattavat vähentyä, kun manuaalinen työ minimoidaan.

Lasten mukaan ottaminen kehittämiseen ja järjestelmäsuunnitteluun lisää heidän osallisuuttaan ja sitoutumistaan työskentelyyn sosiaalityöntekijän kanssa. He saavat mahdollisuuden asiansa ilmaisemiseen myös työajan ulkopuolella, vaikka he eivät heti tuolloin vastausta saisikaan. Sovelluksiin on mahdollista lisätä erilaisia lasten tilannetta helpottavia asioita ja tietoiskuja sekä erinäisiä muistutuksia vaikkapa tapaa- misten osalta. Sovellus voi kannustaa lasta menemään kouluun tai tuottaa positiivista puhetta lapselle itselleen. Se voi toimia yksinäiselle alustana, josta voi löytää ystävän tai saman kokeneen vertaishenkilön. Sitä voitaisiin käyttää myös niin sanottuna mentorointi- tai tukihenkilökanavana.

Jonna Ritvasen (2017 kirjoitus "Voiko sosiaalityötä tehdä verkossa" kuvailee digitaalisen sosiaalityön mahdollisuuksia hyvin pitkälti samalla tavalla. Myös hän mainitsee, että mahdollisuudet ovat suuremmat kuin osaamme ehkä edes kuvitella. Ritvasen artikkelissa oli myös nähtävissä mm. palvelujen kehittymisen, vuorovaikutuksen monimuotoistumisen, mutta uutena myös työprosessien ja profession kehittymisen aspektit. Digitaalisuuden edellytykset ovat myös yhtenäisiä saamieni tulosten kanssa, joskin Ritvasen tekstissä keskitytään enemmän myös itse laitteiden ja verkon

olemassa oloon. Kirjoituksessa tuodaan myös esiin se tosiseikka, ettei digiasiointi sovi kaikille asiakkaille. (Ritvanen, 2017.)

Uhkia ovat eettiset ja oikeudelliset esteet, laajemmat tietoturva- ja tietosuojongelmat, ammattilaisen ja palvelun käyttäjän välisen suhteen vaarantuminen, johdon, työntekijöiden tai käyttäjien vastustus, tuen puuttuminen sosiaalityöntekijöiltä tai käyttäjiltä, johtajuuteen liittyvät ongelmat, sosiaalityöntekijän ja lapsen välisen vuorovaikutuksen väheneminen, teknologiahenkilöstön ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyöhaasteet, lapsen ja aikuisten näkökulmaerot sovellusta kehitettäessä, sukupolvien väliset vaihtelevat teknologiset taidot ns. digitaalinen kuilu, tiedonhallintaan ja koulutukseen liittyvät haasteet, internet-yhteyden katkeamiset, työntekijöiden ja johdon arvostiriidat ja instituution sisäiset jännitteet, teknologian soveltumattomuus ja käyttökelvottomuus tai ideaan nähden puutteellinen toteutus. Sovelluksen hyödyntämättömyys on uhka, joka koskee kaikkia niitä sovelluksia, joita kehitetään, mutta jotka jäävät puolitiehen käyttämättöminä. Tämä tarkoittaa resurssien hukkaamista.

Uhkana nähdään myös valtion, alueellisen tai paikallisen tason päätökset, jotka vaikuttavat digitaalisten sovellusten käyttöönottoon sosiaalityössä. Myös muutokset vastuunjaossa, rahoituksessa ja päätöksentekoeleimissä voivat pysäyttää teknologian käyttöönottoimet. Useinkaan ylhäältä alaspäin suuntautuvat työntöstrategiat eivät yleensä ole olleet onnistuneita sosiaalihuollon käyttöönotoissa.

Sosiaalityöntekijän ja lapsen välisen suhteen muuttumisen uhkia on tuotu esiin muissakin tutkimuksissa. Esimerkiksi Salmela ja Mämmi-Laukka (2017) kirjoittavat omassa tutkimuksessaan sosiaalityöntekijöiden peloista digitaalisuutta koskien. Heidän tutkimuksessaan mahdollisina uhkakuvina digitaaliselle sosiaalityölle nähdään lasten digivälineiden addiktoiva kokemus, viestitse asiakkaiden kanssa tapahtuvat mahdolliset väärinkäsitykset sekä digitalisaation yleinen vaikutus sosiaalityöhön; aidon kanssakäymisen pelätään katoavan, mikäli sähköisille palveluille annetaan enemmän sijaa. Kuitenkin tutkimuksessa nähdään, että työntekijöiden ja digitalisaation välistä vastakkainasettelua esiintyy huomattavasti aiempaa vähemmän. Artikkelissa muistutetaan, että digitalisaatio tulisi nähdä enemmänkin työn mahdollistajana kuin esteiden luojana. (Salmela & Mämmi-Laukka, 2017)

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen aineistoartikkelit olivat hyvin heterogeenisiä ja siksi suora vertailu on haastavaa. Artikkeleissa käytettiin erilaisia sanavalintoja, jonka vuoksi samaa tarkoittavat sanat ryhmiteltiin saman aihepiirin alle. Näin saatiin koottua aineistossa esiin tulleet teemat. Suurin osa artikkeleiden sisältämistä tutkimuksista olivat suhteellisen lyhytkestoisia. Olisi tärkeää saada aineistoa pidemmän aikavälin käyttökokeuksista tutkimustiedon luotettavuuden parantamiseksi. Kaikki tutkimukset olivat kuitenkin vertaisarvioituja, joilla oli tarkat kriteerit aineiston suhteen ja tulokset olivat hyvin samansuuntaisia.

Tässä tutkielmassa selvitettiin, voidaanko lapsen osallisuutta lisätä digitaalisten sovellusten avulla sosiaalityön kontekstissa. Tutkimustulosten mukaan lasten osallisuutta voidaan lisätä erilaisten digitaalisten menetelmien avulla. Tässä tutkimuksessa ei ollut käytettävissä vertailuaineistoa, jolla voitaisiin todeta, että lisäävätkö nimenomaan digitaaliset menetelmät osallisuutta vai tekevätkö sen menetelmät yleensä. Selvää kuitenkin oli, että tutkimustilanteissa digitalisaation vaikutukset näyttivät lupaavilta.

Tutkimustulosten mukaan osallisuus lisääntyisi, mikäli käytettävä sovellus täyttää ne kriteerit, joita lapset arvostavat ja sovellus on sellainen, josta he pitävät. Muun muassa pelillistäminen ja lasten mukaan ottaminen sovelluksen kehittämiseen lisäävät motivaatiota, koska omien ideoiden näkyminen lisää osallisuutta (Purhonen ym. 2020). Aineistosta kävi selväksi, että lapset tulisi ottaa mukaan sovelluksen kehittämisvaiheeseen myös sen vuoksi, että vain tällä tavoin sovelluksesta tulisi riittävän houkutteleva. Kehitysyhteistyön aikana syntyvä luottamus ja lasten kuunteleminen ovat myös omiaan lisäämään osallisuutta. Lapset osallistuvat mielellään digitaalisten sovellusten kehittämiseen. (Purhonen ym. 2020; Blomberg ym. 2022; Russo ym. 2022.)

Sosiaalialalla osallisuutta edistävä digitalisaatio edellyttää monien asioiden ratkaisemista institutionaalisesti. Näitä ovat mm. tietoturvaan, resursseihin, koulutukseen ja motivaatioon liittyvät asiat. Tärkeänä nähdään, että osallistavaa

digitalisaatiota pidetään aiheena pinnalla, siitä puhutaan, sitä tutkitaan ja sen innovaatioita nostetaan sosiaalialalla kaikkien tietoisuuteen. Ammattilaisten tulisi ottaa itse käyttöön erilaisia pelisovelluksia ammattitaidon nostamiseksi digiosallisuuden saralla (Raito & Punna, 2016). Digiteknologia on tullut jäädäkseen ja siksi on tärkeää, että sosiaalityöntekijät tunnistavat tarpeen lasten osallisuutta lisääville digitaalisille sovelluksille (mm. Blomberg ym. 2022).

Aineiston kautta näkyi selvästi, on se, että lasten tulee saada olla osallisia omassa asiassaan sillä tasolla kuin he itse katsovat sillä hetkellä parhaaksi ja niillä menetelmillä, joita he toivovat. Lapset eivät kuulu asiassaan aikuisten puheiden taakse vaan heidän näkökulmansa asioihin on yhtä validi kuin aikuisenkin (Lallukka, 2010). Digitaalisten sovellusten kautta tämä voisi olla mahdollista, koska lapset ovat usein osavia digitekniikan käyttäjiä ja näin lapsen ja sosiaalityöntekijän välinen valtasuhde voisi olla tasavertaisempi (Blomberg ym. 2022).

Osallisuutta lisäävien digisovellusten pelkkä kehittäminen ei auta lisäämään niiden käyttöä vaan niiden markkinointiin työntekijöille, johdolle ja päättäjille sekä järjestelmä implementointiin ja koulutukseen sekä tukeen tulisi varata aikaa. Myös oikeanlaisen tilan tai vanhempien hyväksynnän löytäminen voi olla haasteellista. Nämä seikat myös tutkimukseni aineisto vahvistaa. Lisäksi menetelmien käyttö edellyttää työntekijöiltä motivaatiota niiden käyttöön. Aineistossa puhuttiin työntekijöiden asenteesta, motivaatiosta ja koetusta uhasta, jota digitalisaatio saattaa osalle työntekijöistä aiheuttaa. Omnej-sovellusta käyttöönotettaessa havaittiin, että työntekijöillä oli pelkoa siitä, että lapset eivät enää puhuisi sosiaalityöntekijöille (Russo ym. 2022). Nämä ovat kuitenkin asioita, joihin voidaan puuttua reflektiivisyyden, tiedon lisäämisen, kouluttautumisen ja implementointiprosessin hyvän suunnittelun avulla. Lisäksi aineistosta nousi esille vahvasti avoin ja rohkea asenne uuden kokeilemistä kohtaan.

Yhteenvedon voidaan todeta, että tulevaisuus vaatii uudenlaisten toimintatapojen miettimistä sosiaalialalla. Digitaalisuus voi tuoda aivan uudenlaisen tartuntapinnan asiakkaiden elämään ja mahdollistaa lasten osallisuuden heille luontevalla tavalla. Digitalisaatio voi tuoda myös täysin uudenlaisia osallistumismahdollisuuksia, esimerkiksi niille, joille se kasvokkain kohtaamisen kautta on haastavaa (ks. mm. Liverpool ym. 2020). Lasta suojeleva sosiaalityö tarvitsee uudenlaista palvelumuotoilua.

Digitalisaation lisääminen sosiaalityössä vaatii tutkittua tietoa, suunnitelmallisuutta, tiedon lisäämistä eri keinoin sekä asiakkaille että asiantuntijoille sekä rohkeutta ja avointa asennetta. Se haastaa koko lasta suojelevan instituution, mutta on mahdollista toteuttaa tutkimustietoa hyödyntäen, implementoiden siihen toimivia osallisuuden ja interventioiden menetelmiä sekä lasten omaa kehittämispanosta. Käyttöönotto tulee tehdä suunnitelmallisesti ja siinä on tärkeää huomioida erilaiset työntekijöiden osaamistaustat (Russo ym. 2022).

6 POHDINTA

Tutkimuksen tekemisen aikana huomioin, että osallisuus koetaan hyvin yksilöllisesti eikä osallisuustutkimusten sisällä ole vaikutusta, onko menetelmä digitaalinen vai ei. Tässä tutkielmassa teoria on pitkälti ajalta, jolloin digitaalisuus oli vielä lapsen kengissä ja aineisto puolestaan viimeisen neljän vuoden ajalta. Silti ne sopivat hyvin tukemaan toisiaan.

Suomessa sosiaalialan digitalisaatioon liittyviä osallisuustutkimuksia on vielä valitettavan vähän. Aineistohaun aikana havaitsin, että erityisesti lapsen näkökulmasta tutkimukset painottuvat enemmän terveydenhuollon ja opetuksen puolelle. Kansainvälisesti tutkimuksia on jo jonkin verran, mutta usein ne ovat enemmän projektipainotteisia ja pitkittäistutkimustieto on vähäisempää. Pohdin, että mistä tämä tutkimusten niukkuus sosiaalialalla johtuu?

Itse koen osallisuuden aiheena tärkeäksi ja siitä löytyisikin useita erilaisia jatkokutkimuskohteita. Esimerkiksi valitsemaani aihetta, digitalisaatio lapsen osallisuuden lisääjänä, voisi tutkia vielä syvällisemmin ja ottaa laajemmin aineistoa mukaan. Tästä työstä jouduin työn määritellyn pituuden vuoksi jättämään ulkopuolelle mm. erityislasterien osuuden sekä päiväkoteihin ja kouluihin tehdyt tutkimukset. Lisäksi aineiston ulkopuolelle jäivät kaksi artikkelia, joiden aineisto tuli erikseen pyytää eivätkä ne ehdineet saapumaan ennen tämän tutkimuksen valmistumista. Uskon, että laajempi koakoava tutkimus antaisi vielä paremman ymmärryksen aiheesta ja luotettavamman tuloksen.

Lapsiin liittyvät tutkimusaiheet ovat mielestäni aina ajankohtaisia. Puhtaasti osallisuuden näkökulmasta näkisin tärkeä tutkia esimerkiksi hatkaavien, koulua käymättömien tai huumausaineisiin addiktoituneiden nuorten osallisuuden kokemuksia. Usein esillä ollut aihe olisi myös positiivisella tavalla haasteellinen, tutkia niitä kaikkein heikko-osaisimpia, yhteisön rattaista pudonneita kansalaisia ja heidän osallisuuskokemuksiaan.

Digitalisaatio on aiheena tätä päivää ja se tulee näkymään myös tulevassa Progradu -työssäni, jonka olen suunnitellut käsittelevän sosiaalityön siirtymistä digi-aikaan ja Kanta-palvelujen käyttäjäksi. Näen mielenkiintoa verrata sosiaalityöntekijöiden kokemuksia asiakkaiden kokemuksiin. Sosiaalityön digitalisaatiota voisi tutkia myös pelkästään sosiaalityöntekijän käytännön työn näkökulmasta, sen hyötyjä ja kehitysideoita ajatellen. Myös asiakkaiden näkökulman tutkiminen olisi hyödyllistä palvelujen kehittämistä ajatellen.

Vaikka meillä Suomessa lainsäädännön osalta toteutetaan puhevaltaa yli 12-vuotiailta, on tärkeää huomioida myös tätä nuorempien lasten osallisuus ja mielipide, kuten se on laissakin määritelty. Tämä edellyttää työntekijältä tahtoa sen selvittämiseen ja erilaisten osallistavien menetelmien tuntemus voi auttaa asiassa. Haasteita saattaa tuottaa esimerkiksi kehitysvammaisen, jonka puhe on rajoittunutta tai sitä ei ole lainkaan tai viranomaisiin ja aikuisiin uskonsa menettäneen masentuneen lapsen osallisuuden lisääminen. Tästä syystä näenkin, että sosiaalityöntekijän on omattava erinomaiset sosiaaliset taidot ja kyky erilaisten tunnetilojen havaitsemiseen ja niissä toimimiseen.

Tulin tietoiseksi tämän tutkielman teon aikana siitä, että vaikka osallisuus on paljon puhuttu aihe, on kuitenkin olemassa monia asioita, joissa lapsen osallisuus ei ehkä kuitenkaan toteudu ihan siinä määrin kuin sen olisi mahdollista toteutua. Lasta voidaan tavata, mutta aikuiset päättävät paikan ja pääosin sen, mistä puhutaan ja kauanko puhutaan. Teoriassa tuli esiin se tärkeä seikka, että osallisuutta on myös valinta olla osallistumatta. Tämän asian itse pyrin tulevaisuudessa pitämään mielessäni. Pohdin myös sitä, että paljonko lapsi aistii sosiaalityöntekijän kiirettä ja painetta ja kuinka tärkeää olisi pysähtyä hetkeksi ennen lapsen tapaamista. Mennä lapsen maailmaan ja kohdata siellä lapsi oman elämänsä tärkeimpänä asiantuntijana.

On myös hyvä muistaa ero lapsen kuuntelemisen, kuulemisen, osallisuuden ja mielipiteen kysymisen, vaikuttamisen sekä lapsijohtoisen toiminnan välillä. Lapsijohtoinen toiminta, jonka taustalla on ns. "curling-vanhemmuus", jossa lapsi päättää asioista aikuiselta lupaa kysymättä tai että lapsen mielipidettä kysytään joka asiaan, ei ole kuitenkaan sama asia kuin osallisuutta lisäävät elementit. Tulee muistaa myös aikuisen vastuu, jota ei voida pudottaa lapsen harteille.

Tutkielman tekemisen aikana ymmärsin, että on hyvin selvää, että osallisuus edellyttää uudenlaisia muotoja tulevaisuudessa, myös sosiaalityössä. Kyse ei ehkä pelkästään ole osallisuudesta vaan siitä, että koko maailma muuttuu digitalisaation lisääntyessä. Myös me ihmiset muutumme. Olen myös tämän tutkimuksen tekemisen kautta saanut valtavasti oivalluksia omaan työhöni, lasten tapaamiseen ja heidän näkemyksensä huomioon ottamiseen. Kohtaamiseen ja kuuntelemiseen. Osallisuuteen.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. & Karila, K. (2014). *Päivähoito ja varhaiskasvatus lasten silmin*. Raportti varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevalle työryhmälle. (toim.) Alasuutari, M., Karila, K., Alila, K. & Eskelinen, M. Teoksessa *Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana lainsäädäntöprosessia*. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.
- Alila, K. (2011). *Lapsivaikutusten arviointi – kansallisia ja kansainvälisiä näkökulmia*. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011.
- Blomberg, H., Östlund, G., Lindstedt, P. R. & Cürüklü, B. (2022). *Children helping to co-construct a digital tool that is designed to increase children's participation in child welfare investigations in Sweden*. *Qualitative Social Work*, 21(2), 367–392.
- Brennen, S. & Kreiss, D. (2014). *Digitalization and Digitization*. Viitattu 22.2.2024. <https://bit.ly/330UuBV>
- Cooner, T. S., Beddoe, L., Ferguson, H. & Joy, E. (2020). *The use of Facebook in social work practice with children and families: Exploring complexity in an emerging practice*. *Journal of Technology in Human Services*, 38(2), 137–158.
- Cooper, T. (2009). *Democracy, community and young people's participation: A comparison between "Hart's ladder" and a social capital perspective*. *A Journal of Youth Work*, 1, 45–58.
- Corney, T., Cooper, T., Shier, H. & Williamson, H. (2022). *Youth participation: Adulthood, human rights and professional youth work*. *Children & Society*, 36(4), 677-690.
- Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. (2016). *Suomessa asuvien nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo*. Some ja nuoret 2016. Viitattu 28.4.2024. <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2016>.
- Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. (2022). *Suomessa asuvien nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo*. Some ja nuoret 2022. Viitattu 28.4.2024. <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022>.
- Eldridge, S. (2024). *Generation Alpha demographic group*. Britannica, History & Society.
- Elo S. & Kyngäs H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advance Nursing* 62(1).
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). *The qualitative content analysis process*. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115.
- Euroopan Komissio. (2024). *Euroopan digitaalinen vuosikymmen: tavoitteet vuodelle 2030*. Viitattu 17.2.2024. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_fi#digitaaliset-oikeudet-ja-periaatteet.
- Finlex. (2024). *Sosiaalihuoltolaki (30.12.2014/1301)*. Viitattu 25.2.2024.
- From, K. & Koppinen, M-L. (2012). *Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen*. PS-kustannus, Jyväskylä.

- Hamari, J. (2015). *Gamification Motivations & Effects*. Department of Information and Service Economy. <http://urn.fi/URN:ISBN:9>. Viitattu 22.3.2024.
- Hart, R. (1992). *Children's Participation: From Tokenism To Citizenship*. United Nations Children's fund.
- Häyrynen, K. (2018). *Social and health care meets digitalization – challenges and possibilities*. Finnish Journal of EHealth and EWelfare, 10(2-3), 186–188.
- Kairala, M. (2017). *Sosiaalityö digitalisaatiossa*. Teoksessa Kivistö, M. & Pääkkönen, K. (toim.), Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 58.
- Kairala, M. (2018). *Sosiaalityön muuttuva asiantuntijuus*. Teoksessa Sosiaalityön teknologiaosaaminen. (toim.), Juvonen, T., Lindh, J., Pohjola, A. & Romakkaniemi, M. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja. UniPress, Tallinna.
- Kairala, M. (2021). *Digi osana sosiaalityötä*. Talentia: 12.5.2021. Viitattu 31.3.2024. Kanta.fi. (2024). *Asiakastietolain siirtymäajat ja vaiheistus*. Viitattu 3.2.2024.
- Karlsson, L. & Karimäki, R. (2012). *Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan*. Kasvatustieteiden tutkimuksia; Nro 57. Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Kasper - Kasvatus ja perheneuvonta ry. (2024). *Lapset mukana* -hanke. Viitattu 13.3.2024. <https://suomenkasper.fi/eroauttaminen/lapset-mukana-hanke>.
- Kiili, J. (2011). *Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja sukupolvisuhteiden hallinta*. Teoksessa Satka, M., Alanen, L., Harrikari, T. & Pekkarinen, E. (toim.), *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta*. Vastapaino, Jyväskylä.
- KSL-opintokeskus. (2024). *Osallistavat menetelmät – Vinkkejä ja virikkeitä kouluttajalle*. Viitattu 9.5.2024. <https://www.ksl.fi/julkaisut/osallistavat-menetelmat-vinkkejä-ja-virikkeitä-kouluttajalle>.
- Lastensuojelu.info. (2024). *Lapsen oikeudet*. Viitattu 9.5.2024. <https://www.lastensuojelu.info/vanhemmuus-ja-parisuhde/lapsen-oikeudet>.
- Lastensuojelun keskusliitto. (2018). *Digitalisaatio voi tuoda sosiaalityön lähemmäs nuoria*. Tiedotteet 5.6.2018. Viitattu 28.4.2024.
- Lemetti, T. & Ylönen, M. (2016). *Kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusartikkeleiden arviointi*. Teoksessa Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä (2. korjattu painos). Turun yliopisto.
- Lilja, T., Pukkila, P & Helander, J. (2021). *Nuorten asiakasosallisuus monialaisessa ohjaus- ja neuvontapalvelussa: Havainnointitutkimus ohjaustilanteista Ohjaamoissa*. Nuorisotutkimus, 39 (1).
- López Peláez, A., Marcuello-Servós, C., Castillo de Mesa, J. & Almaguer Kalixto, P. (2020). *The more you know, the less you fear: Reflexive social work practices in times of COVID-19*. International Social Work, 63(6), 746-752.
- Loudoun, F. M., Boyle, B., & Larsson-Lund, M. (2022). *Children's experiences of play in digital spaces: A scoping review*. Plos one, 17(8), e0272630.
- Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (2013). *Pienten piirissä: yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Santalahti-kustannus. Jyväskylä.
- Mishna, F., Bogo, M., Root, J., Sawyer, J. L. & Khoury-Kassabri, M. (2012). *“It just crept in”: The digital age and implications for social work practice*. Clinical Social work journal, 40, 277-286.

- Muukkonen, T. (2008). *Lapsikeskeisyys sosiaalityön läpäisevänä periaatteena.* (toim.), Muukkonen, T. Suunnitelmallinen sosiaalityö lapsen kanssa. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja Nro 17.
- Mämmi-Laukka, L. & Salmela, M. (2017). *Kuinka voin auttaa? – Kokemuksia sosiaalityössä hyödynnettävistä digipalveluista.* (toim.), Kivistö, M. & Pääkkönen, K. Sosiaalityö digitalisaatiossa. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.
- Parviainen, P., Tihinen, M., Kääriäinen, J. & Teppola, S. (2017). *Tackling the digitalization challenge: how to benefit from digitalization in practice.* International Journal of Information Systems and Project Management, 5(1), 63-77.
- Peckover, S., White, S. and Hall, C. (2008). *Making and managing electronic children: E-assessment in child welfare, Information, Community & Society.* 11(3), 375-394.
- Pohjola, A., Kairala, M., Niskala, A. & Lyly, H. (2017). *Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi.* (toim.), Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. Vastapaino. Tampere.
- Punna, M. & Raitio, K. (2016). *Mobiilimenetelmät ja pelillisuus työmenetelminä sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä.* Finnish journal of eHealth and eWelfare.
- Purhonen, K., Poikolainen, J., Pylvänen, S., & Kallunki, V. (2020). *Pelit ja pelillisuus houkuttelevat nuoria osallistumaan ja tuottavat osallisuutta – esimerkkinä kaksi kehittämishanketta.* Sosiaalipedagogiikka, 21, 87-110.
- Pösö, T. & Hyvärinen S. (2019). *Lasten haastattelu lastensuojelussa.* Santalahti kustannus. Jyväskylä.
- Ramshaw, G., McKeown, A., Lee, R., Conlon, A. Braun, D. & Kennedy P. J. *Introduction of Technology to Support Young People's Care and Mental Health – A Rapid Evidence Review.* Child Youth Care Forum 52, 509-531.
- Reamer F. G. (2013). *Social work in a digital age: Ethical and risk management challenges.* Social Work 58(2), 163-172.
- Ritvanen, J. (2017). *Voiko sosiaalityötä tehdä verkossa? – Verkkososiaalityön käsitteen määrittelyä.* (Toim.), Kivistö, M. & Pääkkönen, K. Sosiaalityö digitalisaatiossa. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.
- Russo, N. L., Eriksson, J., Staaf, A., Tillberg-Mattson, K. & Hofvander, B. (2022). *Technology to Support Children's Social Care: Opportunities and and Challenges.* UK Academy for Information Systems Conference Proceedings 2022.
- Salminen, A. (2023). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja joihinkin hallintotieteellisiin sovelluksiin.* Vaasan yliopiston raportteja. Vaasa.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin.* Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Vaasan yliopisto. Vaasa.
- Sen, R. N. (2016). *Not all that is solid melts into air? Care-experienced young people, friendship and relationships in the 'digital age.* British Journal of Social Work 46(4), 1059-1075.
- Shier, H. (2001). *Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations.* Children & Society 15(2), 107-117.
- Siisiäinen, M. (2010). *Osallistumisen ongelma.* Kansalaisyhteiskunta, 1(1).

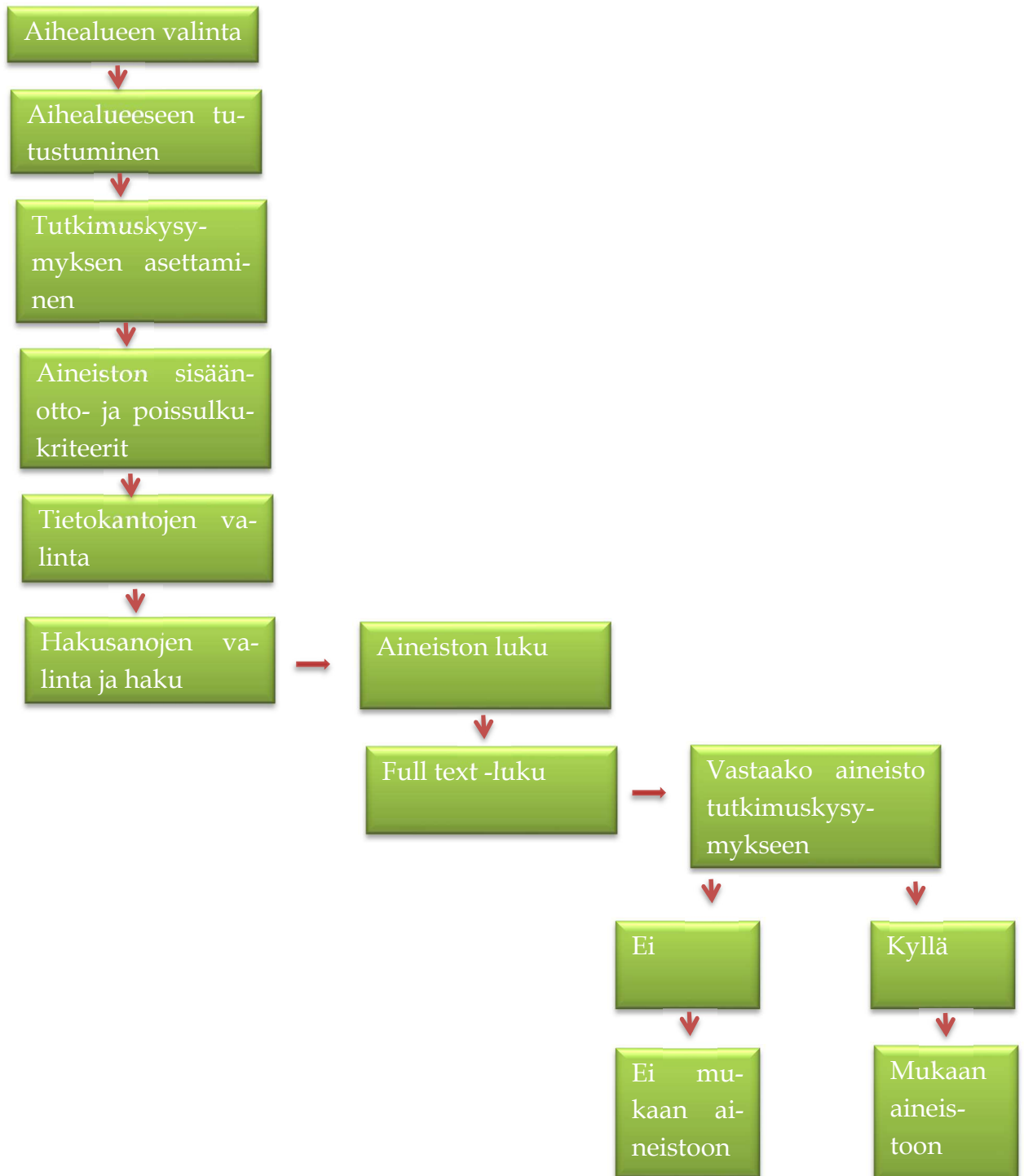
- Snyder, H. (2019). *Literature review as a research methodology: An overview and guidelines*. Journal of business research. 104, 333-339.
- Sommer, D., Samuelsson, I. P. & Hundeide, K. (2013). *Early childhood care and education: A child perspective paradigm*. European Early Childhood Education Research Journal, 21 (4), 459-475.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. (2017). *Sosiaalihuoltolain soveltamisopas*. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisuja. Helsinki.
- Spicer, M. (2004). *The History of Ideas and the Reinventing Government Movement*. Public Administration Review, 64(3), 353-362.
- Strandell, H. (2005). *Lapsen, etiikka ja vaikea osallisuus*. Teoksessa Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset: kutsuseminaari 2.5.2005 (Sivut 31-38). (Työpapereita; Vuosikerta 4/2005). Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Stuckey, M., Eilks, I., Hofstein, A., & Mamlok-Naaman, R. (2013). *The meaning of 'relevance' in science education and its implications for the science curriculum*. Studies in Science Education, 34, 1-34.
- Suhonen, R., Axelin, A. & Stolt, M. (2016). *Erilaiset kirjallisuuskatsaukset*. Teoksessa Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä (2. korjattu painos). Turun yliopisto.
- Sulosaari, V. & Kajander-Unkuri, S. (2016). *Integroitu kirjallisuuskatsaus*. Teoksessa Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä (2. korjattu painos.). Turun yliopisto.
- Tampereen yliopisto. (2024). *Osallistavat menetelmät nuorten tutkimisessa: menetelmäkurssi ja tutkimusseminaari*. Viitattu 9.5.2024. <https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/osallistavat-menetelmat-nuorten-tutkimisessa-menetelmakurssi-ja-tutkimusseminaari>.
- Tienari J. & Piekkari R. (2011). *Z ja epäjohtaminen*. Talemtoim. Hämeenlinna.
- Treseder, P. (1997). *Empowering children and young people*. Training manual. London, England.
- Tulensalo, H. (2015). *Lapsen tiedollinen toimijuus lastensuojelun sosiaalityössä*. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Tunestveit, M., Njøs, B. M. & Seim, S. (2023). *Lasten ja nuorten kollektiivinen osallistuminen lastensuojeluun – mahdollisuuksia ja haasteita*. European Journal of Social Work, 26:2. s. 285-297. Viitattu 18.2.2024.
- Tuomi J. & Sarajarvi A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. 5. painos. Helsinki: Tammi.
- Turner, D. (2016). *Only connect: Unifying the social in social work and social media*. Journal of Social Work Practice 30(3). s. 313-327.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö* (HTK). Viitattu 22.4.2024.
- Unicef. (2024). *Lapsen oikeudet: lapsen oikeuksien sopimus*. Viitattu 12.4.2024 ja 11.5.2024.
- Valtioneuvosto. (2023). *Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

- Valtiovarainministeriö. (2019). *Digitaalinen Suomi – yhdenvertainen kaikille*. Digi arkeen -neuvottelukunnan toimintakertomus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:23.
- Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. (2010). *Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi*. Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Tutkimusraportti. SOCCA - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Helsinki. s. 6.
- Wachal, R. (1971). *Humanities and computers: a personal view*. The North American Review. 256(1).

LIITTEET

LIITE 1

KAAVIO 1 Aineiston hakuprosessi.

LIITE 2

TAULUKKO 2 Osallistavia menetelmiä.

Menetelmä	Tarkoitus	Lähde	Muoto
Apuu-chat	Auttaa 7-15-vuotiaita lapsia joka päivä klo 9-22 välillä tarjoamalla keskustelutukea.	sos-lapsikyla.fi	Toimii internetissä.
LOVIT®	Vuorovaikutukseen tarkoitettu muistisääntö.	kehitysvammaliitto.fi papunet.net verneri.net	Esitteitä ja videoita löytyy internetistä.
Omaperhe -sovellus	Digitaalinen alusta, johon on koottu perheitä koskettavaa tietoa sekä tukea ja palveluita tarjoavia tahoja.	digifinland.fi	Saatavilla internetistä: https://omaperhe.fi .
Sekasin-chat	Sekasin-chat luo toivoa ja auttaa ratkomaan mieltä painavia ongelmia.	sekasin.fi	Toimii internetissä.
S.T.O.P.-tekniikka	Lyhyt DBT-terapiaan kehitetty mindfulness harjoitus työntekijälle tai nuorelle.	Dimeff, L. & Linenan, M.M. (2001) <i>DBT in a nutshell</i> . The California psychologist, 34(3), 10-13.	Tekniikka, joka perustuu Marsha M. Linehan luomaan dialektiseen käyttäytymisterapiaan.
Talking Mats®	Keskustelumatto -menetelmä	talkingmats.com Papunet.net	Kuvakortit tai vaihtoehtoisesti piirtäminen.

Tarinakortit	Tukevat väkivallan puheeksi ottamista sekä väkivaltakokemusten käsittelyä.	ensijaturvakotienliitto.fi	Kortit (n. 25 €) voi tilata Ensi- ja turvakotienliiton -internet-sivuilta.
Tarinateatteri	Tarinateatteri on soveltavan teatterin menetelmä, jossa improvisoidaan näyttämöllä yleisön kokemuksia elämän arjesta.	Rahmel, P. 2021. <i>Kerro, katsotaan! Opas tarinateatteriin ja narratiiviseen pedagogiikkaan.</i> Metropolia.	Saatava kirjana, mutta tietoa löytyy myös netistä mm. Nurminen L. 2016. <i>Tarinan ta(i)kaa.</i> Tarinateatteriohjaajakoulutuksen lopputyö.
Tulevaisuuden muistelu	Tulevaisuuden muistelu -menetelmän perustana on ratkaisukeskeinen lähestymistapa (Berger ja Luckmann, 2002).	Berger ja Luckmann, 2002 Innokylä	Mm. Innokylä, Nepsyt.fi.
Turva 10 - välineet	Apuväline puheeksi ottamiseen.	ensijaturvakotienliitto.fi	Tilattavissa internetistä.
Vangin perheen polku - työväline	Toimii keskustelun tukena perheissä, joissa vanhempi suorittaa vankeustuomiota.	ensijaturvakotienliitto.fi	Kortit tilattavissa internetistä.
Zekki	Zekki on tarkoitettu 15-25-vuotiaille nuorille sekä ammattilaisten työkaluksi.	zekki.fi	Zekki löytyy internetistä zekki.fi.
Zoturi	Anonyymisti käytettävä, digitaalinen ohjaus- ja neuvontapalvelu.	innokylä.net	Toimii vain Satakunnan hyvinvointialueella.
Systeminen työote ja toimintamalli	Asiakkaan tilanteen kokonaisvaltainen tarkastelu systemisen ajattelutavan kautta.	innokylä.net osaamispuu.fi thl.fi	Tietoa ja koulutuksia löytyy internetistä.

LIITE 3

TAULUKKO 3 Aineistohaku taulukkona.

Tietokanta	Päivämäärä	Käytetyt hakusanat	Muut rajaukset	Hakusanoilla saadut tulokset	Hyväksytyt julkaisut
Google Scholar	20.4.2024	Technology, digitalization, child, participation, social care.	Vuodet 2016-2024. Valinta "arvosteluartikkelit".	15 200 tulosta	4 lopulliseen otokseen
Finna	21.4.2024	Gamification, child, participation.	-	1 tulos	Lopulliseen otokseen ei tullut yhtäkään.
Sage Journals	28.4.2024	Technology, digitalization, child, participation, social care.	Vuodet 2020-2024. Vain open access -sisältö. Tutkimusartikkelit.	5948 tulosta	Kaksi lopulliseen otokseen.

LIITE 4

TAULUKKO 4 Tutkimuksen aineisto.

Nro	Tutkimuksen tekijä(t), nimi ja julkaisutiedot	Tyyppi	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustulokset
1.	Blomberg, H., Östlund, G., Lindstedt, P. R., & Cürüklü, B. (2022). <i>Children helping to co-construct a digital tool that is designed to increase children's participation in child welfare investigations in Sweden</i> . <i>Qualitative Social Work</i> , 21(2), 367–392. https://doi.org/10.1177/1473325021990864	Tieteellinen artikkeli (Jufo 2)	Laadullinen tarkkailututkimus, (n=100), jossa 6–12-vuotiaat lapset mukana rakentamassa digitaalista työkalua, jonka tarkoituksena on lisätä lasten osallisuutta sosiaalityön arvioinnissa.	Hyvinvointiteknologioita on kehitettävä yhdessä lasten, sosiaalityöntekijöiden ja tietojen käsittelyn ammattilaisten kanssa.
2.	Purhonen, K., Poikolainen, J., Pylvänen, S., & Kallunki, V. (2020). <i>Pelit ja pelillisyydet houkuttelevat nuoria osallistumaan ja tuottavat osallisuutta – esimerkkinä kaksi kehittämishanketta</i> . <i>Sosiaalipedagogiikka</i> , 21, 87–110.	Kirjan artikkeli (vertaisarvioitu)	Kaksi hanketta sisältävä tutkimus, joissa pelillisyyden kautta pyrittiin vaikuttamaan koulutautumis- ja työllisyysmotivaatioon sekä ehkäisemään tupakatuotteiden käyttöä (n=51, n=7 ja n=751).	Osallisuus toteutui hankkeessa mm. lapsi tiedonantajana -osallisuutena.
3.	Loudoun, F. M., Boyle, B., & Larsson-Lund, M. (2022). <i>Children's experiences of play in digital spaces: A scoping review</i> . <i>Plos one</i> , 17(8), e0272630.	Tieteellinen artikkeli (Jufo 1)	Kartoittavassa katsauksessa tarkastellaan, mitä näyttöä on saatavilla lasten näkökulmista leikistä digitaalisissa tiloissa.	Lapsilähtöisyys näytettyi vähäisenä, peliteknologialla mahdollisuus saavuttaa monenlaisia hyötyjä.
4.	Liverpool, S., Mota, C. P., Sales, C. M., Čuš, A., Carletto, S., Hancheva, C. & Edbrooke-Childs, J. (2020). <i>Engaging children and young people in digital mental health interventions: systematic</i>	Tieteellinen artikkeli (Jufo 1)	Artikkelissa tarkasteltiin digitaalisten sovellusten käyttöä lasten ja nuorten	Digitaaliset terveysinterventiot kiinnostavat lapsia ja nuoria ja mielenterveyden hoitoon

	<i>review of modes of delivery, facilitators, and barriers. Journal of medical Internet research, 22(6), e16317.</i>		mielenterveyspalveluissa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen keinoin.	ne toimivat sitouttavana tekijänä.
5.	Ramshaw, G., McKeown, A., Lee, R., Conlon, A. Braun, D. & Kennedy P. J. (2023). <i>Introduction of Technology to Support Young People's Care and Mental Health – A Rapid Evidence Review.</i> Child Youth Care Forum 52, 509–531.	Tieteellinen artikkeli (Jufo 3)	Narratiivinen kirjallisuuskatsauksessa (n=27) tarkastellaan digiteknologian käyttöönotto-tutkimuksia nuorten mielenterveyden ja psyykkisen hyvinvoinnin näkökulmasta.	Tuloksissa nähtiin, että teknologinen kehitys on ollut lasten näkökulmasta myönteistä, osallistavaa ja sitouttavaa.
6.	Russo, N. L., Eriksson, J., Staaf, A., Tillberg-Mattson, K. & Hofvander, B. (2022). <i>Technology to Support Children's Social Care: Opportunities and Challenges.</i> UK Academy for Information Systems Conference Proceedings 2022.	Tieteellinen artikkeli (Jufo 3)	Artikkeli tarjoaa yleiskatsauksen sosiaalihuollon tukemiseen tarkoitettujen digitekniisten sovellusten mahdollisuuksista ja haasteista pohjautuen pilottitutkimukseen, jonka tehtävä oli lisätä lasten osallistumista heitä koskeviin päätöksiin Ruotsin sosiaalihuoltojärjestelmässä. Laadullinen tutkimus, puolistrukturoidut haastattelut pääasiallisena tiedonkeruumenetelmänä.	Mahdollisuuksia oli useita, haasteitakin esiintyi. Pilottisovellus auttoi sosiaalityöntekijöitä arvioinneissa, tuen tarjoamisessa ja tarjosi lapsille yksilöidyn, turvallisen, ajasta ja paikasta riippumattoman osallisuusvälineen.

Taulukko 4. Tutkimuksen otos taulukoituna (n=6).